

วันในวัยเยาว์ ที่บ้านเศรษฐศิริ

ก่อนอื่นใด คงต้องบอกว่าพวกเราเรียกศาสตราจารย์ดอกเตอร์ สิปปนนท์ เกตุทัต ว่า “แดดดี” เพราะคำว่า “พ่อ” สำหรับพวกเราคือพ่อเพื่อน พ่อหลวง หลวงพ่อที่โบสถ์ และสำหรับญาติบางคนเรียกแดดดีว่า จี๊ด หรือน้ำจี๊ด หรือลุงจี๊ด หรือตาจี๊ดบ้าง แต่ส่วนใหญ่ที่บ้านเศรษฐศิริก็เรียก “แดดดี”

เท่าที่ได้ยินมาตั้งแต่พวกเราเด็กๆ แดดดีมีความตั้งใจจะเขียนหนังสือหลายเล่ม จะออกจางานมาเขียนหนังสือ มีการตั้งชื่อหนังสือล่วงหน้าหลายเล่ม มุ่งมั่นก้าวทันโลก การปฏิรูปการศึกษาไทย อุดมศึกษา วิชาพัฒนาการ และเทคโนโลยี ชีวิต: ชีวิตวิชาการ ชีวิตราชการ ชีวิตการเมือง ชีวิตธุรกิจ พวกเราเห็นความเห็นว่า ตลอดเวลาที่ผ่านไป แดดดีให้ความสำคัญกับชีวิตที่ห้ามาโดยตลอด คือชีวิตครอบครัว

แดดดีเป็นลูกคนที่ 7 ของคุณป้านาวาอากาศโททิพย์ เกตุทัต หรือพระยาทะยานพิฆาต กับ คุณหญิงถนอมทะยานพิฆาต เกิดเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2475 ที่บ้านเศรษฐศิริ สามเสนใน พญาไท กรุงเทพฯ มีพี่น้อง 10 คน คือ

1. ด.ญ.ทิพย์พรณี เกตุทัต (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ 2 เดือน)
2. นางสาวทัศนาศรี เกตุทัต (ถึงแก่กรรม)
3. นางอาทร บำราศอรินทร์พ่าย (ถึงแก่กรรม)
4. แพทย์หญิงนันทา ติตถะสิริ
5. นายสุทิน เกตุทัต
6. แพทย์หญิงสินทวิ นันทวานิช
7. นางนริทิพย์ พันธุมพันธ์
8. ศาสตราจารย์ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต
9. ดร. อุทิศ เกตุทัต
10. นายอำพนทิพย์ เกตุทัต

สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราธิบดีฯ เจ้าอาวาสวัดราชบพิธฯ ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของคุณปู่ทรงตั้งชื่อให้ว่า “สิปปนนท์” ซึ่งเป็นมงคลนาม แดดดีแปลให้พวกเราฟังว่า “ผู้มีศิลป์และวิทยาการ” เพราะมาจากคำว่า สิปป (ศิลป์) + นนทะ

จี๊ดเป็นลูกคนที่เจ็ด ซึ่งห่างจากพี่ถึง 8 ปี เมื่อครั้งจี๊ดอายุประมาณ 5 ขวบ ได้ป่วยเป็น โรคปอดบวม เจ็บอยู่นานราวสองเดือน เมื่อหายป่วย คุณแม่ทำขนมเปียกปูนให้ทาน โดยนำเอาใบบัวอ่อนมาเผาไฟและปั่นเพื่อทำขนม จี๊ดนั่งเฝ้าอยู่ตลอดเวลาเพื่อรอทาน และทำให้จี๊ดติดใจและชอบทานขนมเปียกปูนมาถึงทุกวันนี้ ดังนั้น เมื่อครั้งจี๊ดป่วยหนัก ทานอะไรไม่ค่อยได้ พี่จำได้จึงให้ต้นไปหาซื้อขนมเปียกปูนมาฝาก สมัยเป็นเด็ก จี๊ดเป็นเด็กที่มีความจำดีเลิศ สามารถท่องโคลง กลอนได้ยอดเยี่ยม มีท่อนสุดท้ายของโคลงบทหนึ่งที่ว่า

“.....ผู้มีวิชา ชูสง่า โอ้อาศรี
ต่อไปจะได้ดี เพราะชีวี มีราคา”

ซึ่งจี๊ดชอบมากและจะลุกขึ้นยืนพร้อมทำท่าประกอบไปด้วย พี่จึงคิดว่าเพราะโคลงบทนี้ ทำให้จี๊ดได้ดีมาจนทุกวันนี้

ป้าหมอ - แพทย์หญิงนันทา ติตถะสิริ

ในวัยเด็ก พวกเรา 4 คน ถูกเรียกขานว่า “ทิน เล็ก จิว จี๊ด” ด้วยเหตุที่วิ่งเล่นด้วยกันเป็นประจำ พี่ 3 คน คือ พี่นา พี่ทร และพี่ทา ก็โตแล้ว น้องอีก 2 คน คือ บี๊ดและแจ๊ตก็ยิ่งโตมาก เรา 4 คนพี่น้องจึงรวมกลุ่มเล่นด้วยกัน วัยก็ต่างกันคนละ 2 ปี จึงเล่นด้วยกันได้อย่างสนุกสนาน เมื่อครั้งยังเป็นเด็ก จี๊ดเป็นเด็กน่ารัก ฉลาด และมีความจำดีมาก คุณพ่อสอนให้ท่องกาพย์กลอนบทหนึ่งพร้อมทำท่าประกอบให้ดู จี๊ดก็สามารถท่องจำได้และเลียนแบบท่าทางได้ถูกต้อง เป็นที่ชื่นชมยินดีแก่ผู้ที่ได้เห็นและฟังเป็นอย่างมาก

ป้าหมอลีก - แพทย์หญิงสินทวิ นันทวานิช

เมื่อตอนเด็ก แดดดีเรียนกับคุณปู่ ซึ่งออกจากราชการเพราะไม่ยอมทิ้งระเบิดสนามบินดอนเมือง แดดดีมักเล่าให้ฟังว่า คุณปู่ซึ่งเป็นผู้รอบรู้เรื่องต่างๆ มากมาย ทั้งยังพูดได้ถึง 4 ภาษา ไทย อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมัน

เมื่อสงครามโลกมีระเบิดมาลงแถวบ้านเศรษฐศิริ คุณปู่จึงได้ย้ายครอบครัวไปอยู่ที่นาลาดกระบัง ใกล้สถานีรถไฟหัวตะเข้หรือในปัจจุบันคือทิศเหนือของสนามบินสุวรรณภูมิ แดดดีเล่าให้ฟังว่า ทุกเดือนเวลาบ้านาญออก แดดดีกับคุณปู่จะนั่งรถไฟเข้าเมืองมาลงที่สถานีมีก๊ะสันแล้วนั่งเรือมาตามคลองแสนแสบไปรับบ้านาญ แล้วก็แวะมาดูบ้านเศรษฐศิริ บางครั้งก็ทิ้งระเบิดกันหนักคุณปู่ก็เข้ามาดูบ้านคนเดียว ตอนที่ไปอยู่ลาดกระบัง ทำให้แดดดีได้มีโอกาสทำนา ยกยอ และใช้ชีวิตติดดิน ซึ่งแดดดีจะเล่าให้พวกเราฟังด้วยความภูมิใจเสมอ

เมื่ออยู่ในวัยเยาว์ทั้งสุทินและสิปปนนท์ได้เรียนหนังสือร่วมโรงเรียนเดียวกันที่โรงเรียนเนติศึกษา โรงเรียนนันทศึกษาที่ราชวັตร โรงเรียนเซนต์คาเบรียลที่สามเสน โรงเรียนอำนวยการยานสองล้อให้คนละ 1 คัน สำหรับเป็นพาหนะไปเรียนหนังสือ ทั้งคุณพ่อและคุณแม่คอยเตือนให้สุทินคอยระแวดระวังสิปปนนท์อยู่เสมอ ระหว่างที่รอไปโรงเรียน ซึ่งในขณะนั้นการจราจรไม่คับคั่งเหมือนในปัจจุบันสำหรับค่าอาหารกลางวัน คุณแม่เป็นคนจ่าย ระยะทางจากบ้านเศรษฐศิริไปปากคลองตลาดไกลมาก

สุทิน เกตุทัต

จีวกับจี๊ดเป็นพี่น้องที่อายุใกล้เคียงกันมากกว่าคนอื่น ๆ ห่างกันเพียงปีเศษๆ เท่านั้นซึ่งต่อมาเพราะความจำเป็นบางประการ ทำให้เรากลายเป็นฝาแฝดกันจนได้ เมื่อเด็กๆ เรายังเล่นและไปโรงเรียนด้วยกันเสมอ เริ่มต้นจากโรงเรียนเตรียมประถมใกล้บ้าน ต่อมาย้ายไปเรียนที่โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัยซึ่งเปิดใหม่ เพราะมีพี่นา พี่ทร พี่ทา พี่เล็ก ซึ่งย้ายมาจากโรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัย เรียนอยู่ด้วยกันที่นี่ สะดวกแก่การรับส่งของคุณพ่อ หลังจากนั้นอีกปีหรือสองปี จี๊ดย้ายไปเรียนที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียล และโรงเรียนอำนวยการยานกับพี่ทิน จนถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงเรียนทุกแห่งหยุดสอน เพราะมีเครื่องบินมาทิ้งระเบิด แต่เราสองคนยังขี่จักรยานไปเรียนพิเศษที่บ้านครูใกล้วัดเบญจมบพิตร จนในที่สุดระเบิดลงหนักต้องเลิกเรียน บ้านที่อยู่ติดกับบ้านเราถูกระเบิด ซึ่งเครื่องบินทิ้งพลาดจากเส้นทางรถไฟ ทำให้เสียหายไปส่วนหนึ่ง คุณพ่อจึงได้พาครอบครัวอพยพไปอยู่ที่นาของคุณพ่อที่ลาดกระบัง คั้นไหนดึงมีการทิ้งระเบิดในเมืองรุ่งเช้าคุณพ่อจะนั่งรถไฟสายตะวันออกเข้ามาที่มักกะสัน เพื่อไปดูบ้านที่สามเสน จนสงครามสงบเราจึงย้ายกลับมา จีวไปเรียนที่สวนสุนันทา จี๊ดไปเรียนที่โรงเรียนนันทศึกษา ปีต่อมาคุณพ่อได้เสียชีวิตด้วยโรคคลื่นหัวใจรั่ว แม้เมื่อจี๊ดได้เข้าโรงเรียนเตรียมอุดม เราก็ยังเล่นกันอยู่ในวันหยุด

นอกจากพี่ทินกับพี่เล็กแล้ว เรายังมีเพื่อนบ้านอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งสนิทกันมาก มักจะไปเดินเล่นด้วยกันแถวถนนคลองประปาซึ่งเป็นทางเดินแคบๆ มีหญ้าขึ้นสองข้างทาง (คือถนนพระรามหกอันกว้างมากในปัจจุบัน) เพื่อนกลุ่มนี้ยังมีชีวิตอยู่ ชื่อเล่นที่เราเรียกกันคือ นู๊ย ต้วน ตู๋ย หนู ยูร แวน จี๊ด และจีว ซึ่งพวกเขาคงจำได้ถ้าได้อ่านบันทึกตอนนี้ ชีวิตตอนนั้นสนุกสนานมาก ในปัจจุบันเพื่อนกลุ่มนี้ก็ยังคงพบปะและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอ นับได้ 60 ปีแล้ว

ป้าจีว (คู่แฝด)- นริทธิย์ พันธุมพันธ์

ผมกับดร. สิปปนนท์ มีความสนิทสนมกันมายาวนานตั้งแต่จำความได้ บ้านของผมกับบ้านของท่านอยู่เอื้อๆ กันบนถนนเศรษฐศิริ ใกล้โรงพยาบาลวิชัยยุทธ เนื่องด้วยสมัยนั้นมีบ้านเพียงไม่กี่หลังในละแวกนั้น ส่วนใหญ่มีแต่สวนผัก สวนฝรั่ง

และท้องนา ถนนก็ยังเป็นถนนอิฐแคบๆ ข้างถนนเป็นคูน้ำ เราเป็นทั้งญาติและเพื่อน เนื่องจากท่านแก่กว่าผมสองปี ผมจึงเรียกชื่อเล่นของท่านว่า “พี่จี๊ด” และติดปากมาจนถึงทุกวันนี้ พี่จี๊ดเป็นคนสุขภาพเรียบร้อย ซึ่งตรงกันข้ามกับผม

เราชอบวิ่งเล่นและกระโดดน้ำเป็นประจำ โดยเฉพาะช่วงปี 2485 ที่เกิดน้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ การเดินทางจำต้องใช้เรือแทนรถ เราเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน มีเด็กๆ แถวบ้านและญาติๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันร่วมเล่นด้วย บางครั้งเราก็เห็นเรือตักม้าป่วยของทหารที่เขาปล่อยให้กินหญ้าในละแวกนั้น จับขี้เลนปราศจากอาณ ถือว่าเป็นการผจญภัยพอสมควร เพราะความซุกซน ทั้งๆ ที่ขี้เถ้าไม่เป็น และเมื่อเห็งือม้าออก ทำให้ลื่น การทรงตัวจึงลำบาก เมื่อม้าวิ่ง กั้นเราจะกระแทกกับสันหลังม้า ผมจำได้อย่างแม่นยำว่าเวลาอาบน้ำ เป็นการทรมานมาก ต้องสะดุ้งทั้งตัว เพราะแสนทารุนด้วยความเจ็บแสบที่กั้น ผมตกม้าหลายครั้ง โชคดีที่ไม่เป็นอะไรมาก

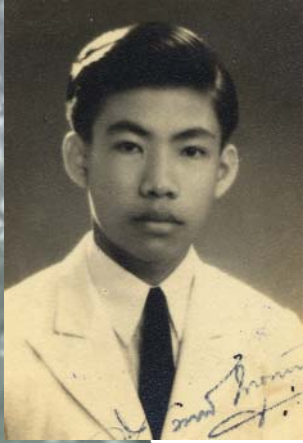
ไม่นานจากนั้น ก็อยู่ในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่สองเกือบทุกวันที่เครื่องบินอเมริกันมาทิ้งระเบิดในกรุงเทพฯ เพื่อตัดกำลังทหารญี่ปุ่น โดยเฉพาะคลังน้ำมันของญี่ปุ่น คลังอาวุธ ตลอดจนเสบียงอาหารที่ญี่ปุ่นพร้อมจะส่งไปให้ทหารญี่ปุ่นที่กำลังรบที่อื่นและในช่วงนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่ในกรุงเทพฯ ปิดชั่วคราว เราทั้งสองคน รวมทั้งน้องชายพี่จี๊ด คือ ดร. อุทิศ เกตุทัต ต้องอาศัยไปเรียนชั่วคราวที่โรงเรียนนันทศึกษา ซึ่งอยู่ตรงข้ามโรงพักดุสิตแถวราชวັตร เราต้องเดินไปโรงเรียนทุกวันเนื่องจากไม่มีรถประจำทาง ด้วยความสนิทสนม ผมจึงเดินทางเข้าออกบ้านเกตุทัตเป็นประจำเหมือนบ้านของตัวเอง และคุ้นเคยกับญาติๆ ของท่านเป็นอย่างดี

วิวัฒน์ บุญยเกตุ

นอกจากมีความเป็นญาติกันแล้ว บ้านของเราทั้งสองที่เศรษฐศิริยังอยู่เกือบติดกันอีกด้วย มีที่แปลงอื่นกั้นกลางอยู่เพียงแปลงเดียว รั้วบ้านเราจึงห่างกันเพียงประมาณ 50 เมตรเท่านั้น พอตะโกนถึงกันได้ เราจึงรู้จักกันและเล่นด้วยกันมาตั้งแต่ยังเล็กๆ จำความได้ ฉะนั้นระหว่างครอบครัวของเราทั้งสอง ผมกับ

คุณ สิปปนนท์ จึงสนิทกันมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ คือเป็นทั้งญาติ และเป็นทั้งเพื่อน ส่วนพี่น้องคนอื่น ๆ ที่วัยใกล้เคียงกันอีก 2-3 คน ก็เล่นด้วยกันเหมือนกันแต่เรียนหนังสือต่างชั้นกัน ส่วนผมกับคุณ

ลีปพนธ์แม่อยู่คนละโรงเรียน แต่ก็เรียนชั้นเดียวกันและมักจะมีเรื่องปรึกษาหารือกันเรื่องเรียนอยู่เสมอๆ และมีอยู่ครั้งเดียวที่ได้มีโอกาสมาเรียนหนังสือด้วยกัน นั่งเรียนห้องเดียวกันชั้นเดียวกัน ครูคนเดียวกัน คือช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง เวลานั้น กรุงเทพฯ ถูกฝ่ายอเมริกาและอังกฤษ ส่งเครื่องบินมาทิ้งระเบิดที่สำคัญๆ หลายแห่งทั้งกลางคืนและกลางวัน จนรัฐบาลต้องสั่งปิดโรงเรียนในกรุงเทพฯ เพราะเกรงจะไม่ปลอดภัย นักเรียนที่ไม่ได้อพยพออกต่างจังหวัดก็ไม่มีที่เรียนหนังสือ ไม่รู้จะทำอย่างไร บังเอิญมีครูกลุ่มหนึ่งของโรงเรียนวัดเบญจมบพิตร ซึ่งถูกปิดไปด้วยเหมือนกัน แต่ครูยังต้องมาโรงเรียนทุกวันทั้งๆ ที่ไม่มีนักเรียน ครูก็ว่าง ครูเหล่านี้ก็ส่งสารเด็กๆ ที่ไม่ได้อพยพไปเรียนต่างจังหวัดและได้รับการขอร้องจากเด็กเหล่านี้ จึงรวมตัวกันได้สัก 4-5 คน เปิดสอนพิเศษเฉพาะช่วงเช้า (ฝรั่งชอบมาทิ้งระเบิดตอนบ่าย) ประมาณ 3-4 ชม.

เรารวบรวมเพื่อนฝูงที่อยู่ไม่ไกลจากวัดเบญจมบพิตรได้สืบทอดมาจากคนจากโรงเรียนต่างๆ เฉพาะชั้นที่มเรียนในระดับ ม.5 มีเรียนทั้งคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์บ้างเล็กน้อย เรียนเพื่อมีความรู้ไว้สอบเลื่อนชั้นปลายปี ผมและคุณลีปพนธ์กับเพื่อนๆ อีกสองสามคนจำไม่ได้แล้วว่าใคร ซึ่งจักรยานจากบ้านคนละคันจากเศรษฐกิจริมาเรียนหนังสือกวตวิชาที่วัดเบญจมบพิตร พอโรงเรียนเล็กก็ซึ่งจักรยานกลับมาทานข้าวกลางวันที่บ้าน ทำอยู่อย่างนี้เป็นเวลาหลายเดือนจนผลสุดท้ายจะด้วยเหตุใดก็ไม่ทราบ ครูก็ขอเลิกสอน

ผมและคุณลีปพนธ์ บังเอิญชอบเรียนคณิตศาสตร์ด้วยกันทั้งคู่ โดยเฉพาะวิชาเลขคณิต ผมมีความรู้สึกที่ว่าวิชาเลขเป็นวิชาที่มีเหตุผล ตรงไปตรงมา คิดผิดก็ผิด คิดถูกก็ถูก ไม่ต้องมีการโต้แย้งอธิบายได้ชัดเจน ฯลฯ ความชอบคิดเลขทำเลขนี้เอง ผมกับคุณลีปพนธ์มักจะชอบแข่งขันกันอยู่ในที่เสมอๆ ทุกครั้งที่ครูให้การบ้านมาบางครั้งก็ 5 ข้อ บางครั้งก็ 10 ข้อ พอกลับบ้านทานอาหารกลางวันเสร็จ ก็จะรีบมานั่งคิด นั่งทำการบ้านเพื่อให้เสร็จให้ได้ เพื่อเอาไปส่งครูในวันรุ่งขึ้น และก็จะเทียบกันว่าคำตอบของใครจะถูก ของใครจะผิด หรือดูว่าคำตอบตรงกันหรือไม่ ฯลฯ และอีกอย่างก็คืออยากได้หน้ากับครูเท่านั้นเอง แต่เราก็ไม่ได้แข่งขันกันแบบเอาเป็นเอาตาย เราต่างก็มีความรู้สึกสนุก และมีความสุขที่ได้ทำเช่นนั้น ซึ่งเมื่อลองมาคิดดูก็คล้ายๆ กับเวลาเราเล่นทายปัญหา แต่เป็นการทายแบบต้องคิดพร้อมกับคำนวณในวิธีการของเลขคณิต ซึ่งเราชอบและรู้สึกสนุกกว่ากันมาก

มีอีกเรื่องหนึ่งที่ผมและคุณลีปพนธ์ชอบแข่งขันกันเป็นประจำก็คือ การเล่นหมากรุก (ไทย) คือคุณพ่อผมท่านชอบเล่นหมากรุก และสอนให้ผมเล่นอยู่เสมอ คุณพ่อของคุณลีปพนธ์ (ผมเรียกท่านว่าคุณลุง) ก็แบบเดียวกันกับคุณพ่อของผม และท่านก็ชอบสอนให้คุณลีปพนธ์เล่นหมากรุกเหมือนกัน ตอนนั้นอายุเราอยู่ระหว่างประมาณ 13-15 ปี เรียนหนังสือก็แถวๆ ม.3-ม.5 บางครั้งผมก็ไปเล่นกับคุณลีปพนธ์ที่บ้านของคุณลีปพนธ์ บางครั้งคุณลีปพนธ์ก็มาเล่นที่บ้านผม และมีผลัดกันแพ้และผลัดกันชนะ แต่วิธีแก้แพ้แพ้ เราทั้งสองต่างก็มีวิธีแก้ของตัวเอง มันแปลกแต่จริง คือถ้าผมแพ้ผมจะกลับไปเล่นกับคุณพ่อของผมสัก 2-3 ตา แล้วแต่โอกาส

แล้วมาขอเล่นกับคุณลีปพนธ์ใหม่ แล้วผมก็ชนะ ในทางกลับกัน พอคุณลีปพนธ์แพ้ ก็กลับไปขอเล่นกับคุณพ่อของเขาบ้าง 2-3 ตา แล้วแต่โอกาส แล้วพอกลับมาเล่นกับผมใหม่เขาก็เอาชนะผมได้

เราทำแบบนี้กันอยู่บ่อยๆ จนเกิดมีความเชื่อหรือเหมือนกับค้นพบทฤษฎีขึ้นมาใหม่เองว่า การที่เราได้เล่นกีฬาหรือแข่งกับผู้ที่เก่งหรือมีฝีมือเหนือเรานั้น ไม่ว่าจะชนะหรือแพ้เขาก็ตาม ฝีมือเราจะพัฒนาขึ้นได้อย่างแน่นอน

นอกจากการที่เราได้กลับไปเล่นหมากรุกกับคุณพ่อของแต่ละคน ซึ่งมีฝีมือเหนือเราแล้ว ท่านยังสอนสูตรการเล่นหมากรุก วิธีต้อนฝ่ายตรงข้ามให้จนกลางกระดาน วิธีรุกฆาตด้วยเรือ ด้วยม้า ด้วยขุน ฯลฯ อีกมากมาย ยิ่งแข่งขันกันบ่อยๆ ต่างคนก็มีฝีมือสูงขึ้นเรื่อยๆ และสนุกมากๆ

คุณลีปพนธ์สามารถอ่านหนังสือวรรณคดีสำคัญๆ ได้หลายรอบ (จบ) เช่น สามก๊ก รามเกียรติ์ ฯลฯ เป็นต้น ผมเองเคยลองอ่านพยายามทำให้สนุก ยิ่งไงก็อ่านไม่จบ ก็ต้องวาง เพราะเรื่องมันยาวมาก สลับซับซ้อนและตัวละครมันผุดขึ้นมาใหม่อยู่เรื่อย จนยากที่จะจดจำ หรือลำดับเรื่องราวได้ ผู้ใหญ่ในสมัยนั้นมักพูดยกย่องใครก็ตามที่อ่านวรรณคดียาวๆ ได้จบ ถือว่าเป็นคนเก่ง คุณลีปพนธ์ แม้ว่ายังเป็นเด็กอยู่ก็สามารถทำได้ และมีความสุขที่จะได้รับคำชมเช่นนั้น นอกจากชอบอ่านแล้วยังชอบฟังและสามารถท่องจำโคลง-กลอนที่ไพเราะ เอามาท่องบ่นให้พี่น้อง รวมทั้งผมฟังบ่อยๆ ด้วยความสนุกสนาน และยาวๆ ผมฟังจน (ไม่) เบื่อ แต่ก็ชอบฟังบ่อยๆ และรู้สึกที่ไพเราะดีจริงๆ และถึงไม่มีใครฟัง คุณลีปพนธ์ก็ชอบที่จะเดินท่องเล่น เหมือนกับเด็กสมัยนี้ที่ชอบร้องเพลงแล้วมีความสุข

ร.อ. อุตสาหกรรม สาคริก ร.น.

นักเรียน ทุนรัฐบาล (ทุนคุรุสภา)

เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ขณะนั้นมีอายุเพียง 15 ปี ซึ่งอายุไม่ครบตามข้อกำหนดของทางมหาวิทยาลัย จึงต้องเปลี่ยนวันเกิดให้เป็นแฝดกับจิว (พี่คนก่อน) เพื่อจะสามารถ

เข้าเรียนในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีนั้นได้ ขณะเรียนอยู่จุฬาฯ ปีหนึ่ง จัดได้ทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศ เพราะสอบชั้นมัธยมปลายได้เป็นหนึ่งในห้าสิบคนแรกของทั้งประเทศ จัดเริ่มที่ Ohio ต่อมาย้ายไปที่ UCLA จนจบปริญญาตรีที่นั่น และไปต่อปริญญาโท/เอกที่ Harvard รวมเวลาทั้งสิ้น 9 ปี ตลอดเวลาที่ศึกษาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา พี่และจิวเขียนจดหมายติดต่อกันสม่ำเสมอ พี่ไม่เคยทราบมาก่อนเลยว่า จิวได้ให้ความสำคัญเก็บรักษาจดหมายของพี่ทุกฉบับ เรียงลำดับอย่างดี แต่น่าเสียดายที่จดหมายเหล่านั้นได้ถูกไฟไหม้เสียหายไปแล้ว อย่างไรก็ตามมันยังคงเป็นความทรงจำที่ดีที่เรามีต่อกันเสมอมา

ป่าหมอ - แพทย์หญิงนันทา ติตถะสิริ

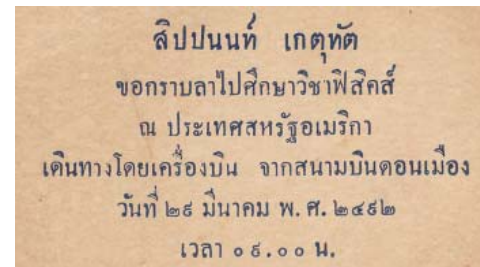
ลิปกับผมสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา แผนกวิทยาศาสตร์พร้อมกันเมื่อปี พ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นเตรียมฯ รุ่นแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตอนนั้นโรงเรียนเตรียมฯ ยังมีทหารพันธมิตรยึดครองอยู่ จึงต้องอาศัยเรียนชั่วคราวที่โรงเรียนไตรมิตรวิทยา พอเริ่มเทอม 2 จึงได้ย้ายเข้าเรียนที่เรือนไม้ในโรงเรียนเตรียมฯ เพราะตึกเรียนยังอยู่ในระหว่างซ่อมแซม เมื่อขึ้นเตรียมฯ ปี 2 แล้วจึงได้ขึ้นเรียนที่ตึก 2

ลิปกับผมไม่เคยเรียนอยู่ห้องเดียวกันจึงไม่สนิทกัน แต่ได้ข่าวเสมอว่าลิปเรียนหนังสือเก่งมาก และมีนิสัยใจคอดีเป็นที่รักของเพื่อนๆ

เตรียมอุดมรุ่น 2489 เป็นรุ่นเดียวที่มีเกณฑ์กำหนดอายุขั้นต่ำ 17 ปีบริบูรณ์ จึงจะเข้าจุฬาฯ ได้ ผมอายุ 16 ปี เท่านั้นจึงเข้าจุฬาฯ ไม่ได้ และตัดสินใจไปเรียนปริญญาตรีที่ธรรมศาสตร์

ลิปเข้าเรียนวิทยาศาสตร์ที่จุฬาฯ และสอบชิงทุนรัฐบาลไปเรียนต่อที่สหรัฐอเมริกา

หลังจากที่แยกทางกันหลายปีก็มีเหตุบังเอิญให้ได้พบกันที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบียในนครนิวยอร์ก ซึ่งผมกำลังศึกษาอยู่และถือเป็นการพบที่มีความหมายมากกับชีวิตของผม

ตอนนั้นเป็นวันหยุดคริสต์มาส ผมบังเอิญได้พบกับโสภิต อัมระ-นันทน์ที่เคยรู้จักเมื่อครั้งเรียนหนังสือด้วยกันที่เมลเบิร์น ออสเตรเลีย โสภิตชวนผมไปฉลองคริสต์มาสกับสมาคมนักเรียนไทยในสหรัฐอเมริกาที่จัดงานในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ผมตกลงรับเชิญทันที

รุ่งขึ้นโสภิตขับรถมารับผมพร้อมด้วยเพื่อนนักเรียนไทยจากบอสตันเต็มรถหนึ่งในจำนวนนั้นคือลิปซึ่งกำลังทำปริญญาเอกที่ฮาร์วาร์ด เมื่อพบกันก็จำกันได้ และทักทายกันอย่างดี อีกคนหนึ่งที่สำคัญคือน้องสาวของโสภิต คุณนุ้ย ภรรยาของผมในอนาคตนั่นเอง!

เสนาะ อุณาภูล

ผมรู้จักท่านศาสตราจารย์ ดร. ลิปปนนท์ เกตุทัต เริ่มตั้งแต่ท่านเป็นนิสิตเตรียมแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผมเป็นอาจารย์ฝึกสอน ต่อมาได้เดินทางไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทุนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งผมและท่านศาสตราจารย์ ดร. ลิปปนนท์ เดินทางไปด้วยเครื่องบินลำเดียวกัน เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ได้มีโอกาสกลับมาทำงานร่วมกัน ทั้งในด้านวิชาการและงานบริหารที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดงานในวงการการศึกษาวิจัย ต่อมาเมื่อท่านได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ผมก็ได้มาทำงานภายใต้การบังคับบัญชาของท่าน โดยผมดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

จากการที่ได้รู้จักคุ้นเคยกับท่านตลอดมาผมรู้สึกประทับใจในความเฉลียวฉลาดและความสามารถที่มีอยู่รอบด้านของท่าน ตลอดจนความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความช่วยเหลือด้วยเจตนาอันดียิ่งที่ผมได้รับ

ศาสตราจารย์ ดร. สุขุม ศรีธัญรัตน์

เราเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่สมัยเรียนอยู่ฮาร์วาร์ด กลางศตวรรษที่ 20 ในฐานะนักเรียนทุนรัฐบาลด้วยกัน พอจะกล่าวได้ว่าเป็นนักเรียนรุ่นแรก ๆ ที่รัฐบาลทยอยส่งไปเรียนต่างประเทศหลังสงคราม ลิปปนนท์ไปรุ่นก่อนและจบปริญญาตรีจาก UCLA ในปี 1953 (พ.ศ.2496) ก่อนไปต่อที่ฮาร์วาร์ด ส่วนผมได้รับทุนกระทรวงการต่างประเทศในปี 1952(พ.ศ.2495) แต่กว่าจะได้เดินทางก็ผ่านไปจนถึงปลายเมษายน 1953(พ.ศ.2496) จึงไม่ทันสมัครเข้าฮาร์วาร์ดในเทอม Fall ของปี 1953 (พ.ศ.2496) ตามโครงการศึกษาของกระทรวงฯ

ผมย้ายจาก Randolph-Macon College, Ashland, Virginia ไปเรียนที่ Harvard College ในฤดูร้อน 1954 (พ.ศ.2497) กำลังเคืองแค้นอยู่ในวันแรก ๆ ก็พอดีลิปปนนท์ทราบว่ามีนักเรียนไทยมาเข้าใหม่ จึงแวะมาพบที่ Mower Hall ใน Harvard Yard (ตามปกติเป็นหอพักหนึ่งของนักเรียนปีที่ 1 แต่เปิดใช้เป็นพิเศษในช่วงฤดูร้อน) ทั้งยังช่วยให้คำแนะนำเป็นอันมากเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย รวมทั้งเมือง Cambridge (อัน

เป็นที่ตั้งของ Harvard) และเมือง Boston ทำให้ย้ายแก่การปรับตัวให้เข้ากับมหาวิทยาลัยและสังคมใน Greater Boston การพบกันด้วยไมตรีจิตครั้งนั้น พอจะเปรียบได้กับฉากสุดท้ายของภาพยนตร์เรื่อง Casablanca เมื่อ Rick กล่าวว่ “Louis, I think this is the beginning of a beautiful friendship.” ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ เพราะได้เริ่มต้นมิตรภาพที่ยั่งยืนต่อมาอีกยาวนาน

ในสมัยนั้นนักเรียนไทยที่ฮาร์วาร์ดมีน้อย เข้าใจว่าเป็นเพราะค่าเล่าเรียนแพงและเข้ายาก เข้าไปแล้วก็ยังไม่อยากทำงานผู้ดูแลนักเรียนจึงไม่สนับสนุนให้สมัครไปเรียนวันแต่ในกรณีที่ส่วนราชการเจ้าสังกัดจะเจาะจงระบุในโครงการศึกษา ในปีนั้น (1954) (พ.ศ.2497) นอกจากผมที่อยู่ใน College แล้วก็มีศิปปนนท์เท่านั้นอยู่ใน Graduate School of Arts and Sciences และมีอีกสองคนใน Business School ที่อยู่อีกฟากหนึ่งของแม่น้ำชาลส์ คือคุณประสงค์ สุขุม และคุณประชัน คุณะเกษม นอกจากนั้นก็ยังมีรุ่นพี่ใน Radcliffe College อีกสามคน คืออาจารย์ไชศรี (ยูนิพันธ์) พี่แดง (รัมภา) และพี่ตุ้ย (วัลลีย์ ไทยอุบล) และเพื่อนรุ่นเดียวกันจากจุฬาฯ คือ คุณสุภา ภูงศกุลที่ Radcliffe อีกคนหนึ่ง หลังจากนั้นจึงได้มีกำลังหนุนมาเพิ่มขึ้น ใน College ก็มี ยง เอื้อวัฒนสกุล (รุ่น'59) และสุปรีชา โมกขเวช (รุ่น'60) และใน Law School มีคุณสมปอง สุจริตกุล (1955-56) ท่านองคมนตรีจำรัส เขมจารุ (1957-58) และคุณวิทยา เวชชาชีวะ (1960-61) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในเมืองเดียวกันนั้น (Cambridge) ก็ยังเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษาชั้นนำอีกแห่งหนึ่ง คือ Massachusetts Institute of Technology (MIT) ซึ่งอยู่ใกล้กันและมีนักเรียนไทยในระดับใกล้เคียงกันติดต่อกันมาอย่างใกล้ชิด รุ่นอาวุโสในระยะนั้นก็คือนองคมนตรีเชาวน์ ณ ศิลวันต์ ตุ่ม หุตะสิงห์ ตู (กฤษฎา อรุณวงศ์) ชายไหว แสงรุจิ และรุ่นไล่เลี่ยกันก็มีศิววงศ์ จังคศิริ หรือสุตะบุตร ประสงค์ เหนระกุล องคมนตรีสวัสดิ์ วัฒนายากร แดง (อดุลย์ ปิ่นสุวรรณ) ถี สุบิน ฯลฯ

พวกเรามีโอกาสพบปะสังสรรค์กันเป็นประจำ มีอยู่ 2-3 ปีที่พวกเราที่ MIT หลายคนมาเข้าบ้านรวมกันอยู่ใกล้ ๆ Harvard Yard ทำให้สะดวกยิ่งขึ้นแก่การสังสรรค์ ซึ่งมักจะรวมการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางสังคมและทางวิทยาการกันเป็นประจำ ซึ่งศิปปนนท์สนใจมาร่วมด้วยบ่อยครั้งเมื่อโอกาสอำนวย

ผมจำได้ว่าครั้งหนึ่งเราปรึกษากันว่าจะปรับปรุงระบบราชการไทยได้อย่างไร ซึ่งที่ประชุมก็มีความเห็นว่ามาตรการหนึ่งที่น่าจะเป็นอย่างยิ่งก็คือจะต้องลดอัตรากำลังข้าราชการลงไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง เพื่อทางราชการจะสามารถปรับปรุงอัตราเงินเดือนให้เหมาะสมได้โดยไม่เป็นการทางงบประมาณเกินไป ซึ่งก็น่ามหัศจรรย์ใจว่าหลังจากนั้นมาอีก 50 ปีเราก็กังไม่สามารถหลุดพ้นจากปัญหานี้ได้

ศิปปนนท์สำเร็จปริญญาเอกทางฟิสิกส์ในปี 1957 (พ.ศ.2500) และได้รับ

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

อนุญาตให้ปฏิบัติงานต่ออีกระยะหนึ่ง ส่วนผมจบปริญญาตรีในปีเดียวกันนั้นและสมัครไปเรียนต่อที่ Yale จนได้ปริญญาเอกในปี 1962 (พ.ศ.2505) แต่ระหว่างนั้นก็ได้แวะไปเยี่ยมศิปปนนท์เป็นครั้งคราว ตอนนั้นศิปปนนท์เข้าบ้านร่วมกับเพื่อน ๆ อยู่ที่ถนน Brookline ใน Boston ใกล้ ๆ กับ Simmons College

ชวาล ชวณิษฐ์

พวกเรานักเรียนที่เรียนอยู่ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ในละแวก Boston, Cambridge และบริเวณใกล้เคียง จะเรียกคุณศิปปนนท์ว่า “พี่ชิป” หรือ “เฮียชิป” เพราะพี่ชิปเป็นรุ่นพี่อาวุโสที่ทุกคนรักใคร่นับถือ

ระหว่างหยุดเทอมฤดูร้อนที่สุภา (สุภา ภูงศกุล สุจริตพงศ์) ซึ่งเรียนอยู่ที่ Radcliffe College กับพี่วัลลีย์ (วัลลีย์ ไปษยจินดา ปราสาททองโอสถ) ซึ่งเรียนที่ Simmons College จะเช่าอพาร์ทเมนต์ที่ Cambridge แล้วทำงานที่โรงพยาบาล Mount Auburn มีเด็กฝากมาอยู่ด้วยสองคนคือ เม้า (นิตยา สุตะบุตร มาศะวิสุทธิ) ซึ่งเรียนอยู่ที่ Wellesley College และแจ๊ด (จารุณี รัตนะรัต สุตะบุตร) ซึ่งลัดฟ้ามาจาก Cornell อพาร์ทเมนต์ของพี่ทั้งสอง (พวกผู้ชายเรียกว่า “บ้านเจี”) เป็นที่สังสรรค์ของนักเรียนทั้งหญิงและชายในช่วงฤดูร้อน พวกที่อยู่หอพักของโรงเรียนมาทั้งปี ต้องอดอยากปากแห้ง ไม่ได้ลิ้มรสอาหารไทย (สมัยนั้นยังไม่มีย่านอาหารไทยใน Boston) ก็ได้มาทานอาหารไทยฝีมือ “เจีวัลลีย์” พี่ชิปมีเพื่อนนักเรียน Harvard ที่เช่าอพาร์ทเมนต์อยู่ติดเดียวกับพวกเรา เวลาพี่ชิปมาหาเพื่อนก็จะแวะมาสังสรรค์และทานอาหารกับพวกเรา บางทีก็จะยกพวกไปปิกนิกนอกเมือง หรือไปนั่งฟัง “Boston Pop” ที่ริมแม่น้ำ Charles เป็นบรรยากาศที่รื่นรมย์ และอยู่ในความทรงจำจนถึงทุกวันนี้

อีกเหตุการณ์หนึ่งที่ยังเด่นชัดอยู่ในความทรงจำ คือวันที่ได้มีโอกาสไปร่วมพิธีรับปริญญาเอกของพี่ชิปที่ Harvard ในวันเดียวกันนั้นก็มึนักเรียนไทยอีกคนหนึ่งคือชวาล ชวณิษฐ์ ที่ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยม เราตื่นเต้นกับเสื้อครุยสีแดงของพี่ชิป และพี่ชิปก็ใจดี ใครเห่ออยากได้ใส่ครุยปริญญาเอก พี่ชิปก็เอาเสื้อครุยมาคลุมให้ แถมยังถ่ายรูปกันไว้เป็นที่ระลึกอีกด้วย

นิตยา มาศะวิสุทธิ

เริ่มชีวิตทำงาน คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ แรกรู้จักอาสาสมัครสาว Peace Corps

กลับสู่ประเทศไทย แดดดีและป้าหมอเคยเล่าให้ฟังว่า คุณย่าดีใจมากที่เห็นลูกชายกลับมาจากอเมริกา ตอนมาถึงคุณย่ายืนมองแล้วมองอีกว่าพาใครมาด้วยหรือเปล่า (กลัวว่าจะมีแห้วตามมาด้วย)

หลังจากจบการศึกษาและกลับมาประเทศไทย ขณะนั้นพี่ๆ มีลูกกันหลายคนแล้ว จี๊ด จึงต้องมีสมุดบันทึกเล่มเล็กๆ จดรายชื่อเหล่านั้น เพื่อให้ทราบว่ามีใครเป็นลูกใคร ส่วนในเรื่องงาน จี๊ดได้พบกับอธิการบดีของจุฬาฯ ที่ Harvard ท่านได้ชักชวนให้จี๊ดไปทำงานด้วย จี๊ดจึงได้เริ่มงานเป็นอาจารย์ประจำอยู่ที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ

วันหนึ่งจี๊ดเข้ามาปรึกษาพี่ว่า ฝรั่งจะชวนไปทำงานด้วย เขาจะให้เงินเดือนมากโขอยู่ และจะใช้หนี้หลวงให้ทั้งหมดด้วย แต่พี่กลับบอกไปว่า จี๊ดจะให้ฝรั่งเอาเงินมาพาดหัวเราได้อย่างไร พี่ไม่เห็นด้วย จี๊ดจึงปฏิเสธบริษัชนั้น และยังคงทำงานประจำอยู่ที่จุฬาฯ ต่อไป อีกครั้งหนึ่งที่สำคัญที่พี่ยังจำได้ก็คือเรื่องที่จี๊ดเข้ามาปรึกษาว่า “พี่ทำอะไรอย่างใดถ้าจี๊ดจะแต่งงานกับเอมิลี” พี่ก็ตอบว่า “ถ้าจี๊ดจะมาปรึกษาว่าจะแต่งงาน ก็ให้แต่งได้เลย แต่ถ้าจะมาปรึกษาว่าจะรัก ก็คงจะมีความเห็นอีกอย่างหนึ่ง” ตอนนั้น คุณแม่เกรงว่า ความแตกต่างระหว่างเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี จะทำให้มีปัญหาในครอบครัวได้

อย่างไรก็ตาม พี่กลับเรียนคุณแม่ไปว่า ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ศาสนาใดก็ล้วนสอนให้คนเป็นคนดีทั้งสิ้น ซึ่งเอมิลีก็ไม่ได้ทำให้พวกเราผิดหวัง เพราะสามารถปรับตัวเข้ากับพี่น้องของจี๊ดได้เป็นอย่างดี

ป้าหมอ - แพทย์หญิงนันทา ดิตถะสิริ

ในปี พ.ศ. 2538 ‘นิตยา’ (นิตยา มาศะวิสุทธิ) ได้สัมภาษณ์แดดดีกับมาลี ลงในนิตยสารสตรีสาร ใช้ชื่อเรื่องว่า คู่ผานสองวัฒนธรรม

คุณสิปปนนท์เป็นคนไทยแท้จากตระกูลผู้มีบรรดาศักดิ์ มีบิดาเป็นพระยานับถือศาสนาพุทธ ส่วนคุณเอมิลีเป็นคนอเมริกันจากเมืองเล็กๆ ในภาคกลางของสหรัฐฯ นับถือศาสนาคริสต์นิกายแคธอลิก

คุณสิปปนนท์พบกับคุณเอมิลีเป็นครั้งแรกที่คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณสิปปนนท์เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่ภาควิชาฟิสิกส์ ส่วนคุณเอมิลีเป็นอาสาสมัครรุ่นแรกของหน่วยสันติภาพอเมริกัน (Peace Corps) สอนอยู่ที่ภาควิชาเคมี คุณสิปปนนท์เป็นนักเรียนทุนครูสภา (ทุนเล่าเรียนหลวงเดิม) รุ่นแรกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จบปริญญาเอกทางนิวเคลียร์ฟิสิกส์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด กลับมาสอนวิชาฟิสิกส์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ 2 ปี ก็ได้รับทุนไปศึกษาวิจัยทางพลังงานนิวเคลียร์ ที่สถาบันแห่งชาติอาร์กอน สหรัฐอเมริกา

“ผมไปทำงานวิจัยที่อาร์กอน 2 ปี ตั้งแต่ ปี 2503 ถึง 2505 ก่อนกลับเมืองไทยไม่กี่เดือน เพื่อนๆ ที่จุฬาฯ ส่งข่าวไปบอกว่าที่คณะวิทยาศาสตร์มีอาสาสมัครอเมริกันสาวสวยนิสัยดีมาสอนอยู่ที่ภาควิชาเคมีผมก็ไม่ได้สนใจอะไรพอกลับมาได้พบและรู้จักกับคุณเอมิลี ตอนแรกเราก็ไปเที่ยวกันเป็นกลุ่มมีอาจารย์ประสม สถาปิตานนท์ อาจารย์ระวี ภาวิไล อาจารย์ไชศรี อาจารย์รัตน์ ส่วนใหญ่ก็ไปทานข้าว ดูหนัง และบางทีก็ไปต่างจังหวัดกัน ผมกับคุณเอมิลีก็ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษ ต่อมาเมื่อสนิทสนมกันขึ้น จึงเริ่มรู้สึกที่เราพูดกันรู้เรื่อง เข้าใจกันและถูกอรรถาธิบายกันเป็นพิเศษ”

อาจารย์ประสม สถาปิตานนท์ “เพื่อนร่วมเที่ยว” ผู้หนึ่งเคยเล่าให้ฟังว่า “ที่แรกก็เที่ยวกันเป็นกลุ่ม ต่อมาชักสังเกตเห็นว่าเอมิลีกับสิปปนนท์เขาชอบคุยกัน เราก็เลยช่วยหลีกทางให้เขาได้มีโอกาสอยู่กัน 2 คนบ้าง”

โอกาสที่อาจารย์ประสมเปิดทางให้เพื่อนรักทั้งสองนับว่าได้ผล เพราะอีกไม่นานหลังจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสิปปนนท์กับคุณเอมิลีก็ทำท่าจะคลายจากความเป็น “เพื่อนร่วมเที่ยว” มาเป็น “เพื่อนร่วมชีวิต”

“ตอนแรกฉันยังไม่แน่ใจ เคยไปปรึกษาพระในศาสนาฉัน แต่ก็ยังตัดสินใจไม่ได้ พอปี 2507 พ่อฉันเสียชีวิต เลยต้องรีบกลับไปอเมริกาชั่วคราว ระยะเวลาที่อยู่อเมริกา 1 เดือน ฉันเริ่มรู้สึกว่าถ้าต้องกลับมาอยู่ที่อเมริกาโดยไม่มีสิปปนนท์ ฉันคงไม่มีความสุข อยู่ที่เมืองไทยฉันมีความสุขกว่า เพราะมีสิปปนนท์”

เมื่อกลับมาถึงเมืองไทยได้ไม่นาน คุณเอมิลีก็รับหมั้นคุณสิปปนนท์และ แต่งงานกันในปีนั้น

ชีวิตคู่ของคุณสิปปนนท์และคุณเอมิลี เริ่มต้นด้วยการประนีประนอม และผสมผสานของสองวัฒนธรรม

“เรามีทั้งพิธีดักบาตรรดน้ำตามประเพณีไทย และพิธีในโบสถ์ตาม ธรรมเนียมของศาสนาคริสต์ นิกายแคทอลิก จุดทะเบียนสมรสกัน ที่อำเภอคูสิต เสีย ค่าจดทะเบียน 75 สตางค์”

คุณสิปปนนท์และคุณเอมิลีปลูกเรือนหอหลังเล็กในบริเวณ “บ้านใหญ่” ของคุณพ่อคุณแม่คุณสิปปนนท์ ที่ถนนเศรษฐศิริ เงินที่ใช้สร้างเรือนหอ นั้น คุณแม่ คุณเอมิลีให้กู้โดยไม่คิดดอกเบี้ย การที่ต้องอยู่ในบริเวณเดียวกันกับครอบครัวของสามี ซึ่งมีตั้งแต่คุณแม่ พี่ชาย พี่สาว พี่เขย พี่สะใภ้ ไปจนถึงหลานๆ ไม่น่าจะเป็น เรื่องง่ายนักสำหรับ สะใภ้ใหม่ แต่คุณเอมิลี บอกว่าอยู่ได้อย่างสบาย ไม่มีปัญหา

“เราต้องพร้อมที่จะเป็นผู้ให้ มากกว่าเป็นผู้รับ ต้องไม่เห็นแก่ตัว อีกอย่าง หนึ่งคงเป็นเพราะฉันมาจากเมืองเล็ก ๆ ที่มีพลเมืองแค่ 2,000 คน ระบบครอบครัว จึงมีอะไรคล้ายๆ ของไทย มีญาติพี่น้องไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ฉันเลยปรับตัวได้ง่าย ฉันได้ทำไร่ว่าคนต่างชาติคนอื่น เพราะอยู่เมืองไทยมาก่อน พอจะรู้จักสังคมไทย แล้วจึงมาแต่งงานกับคนไทย ฉันเข้าใจว่าในสังคมไทยนั้น เราไม่ได้แต่งงานกับคนที่เรารักเพียงคนเดียว แต่ต้องแต่งงานกับครอบครัวของเขาด้วย”

“คุณเอมิลีเขาทำขนมเก่ง” คุณสิปปนนท์กล่าวอย่างภาคภูมิใจ “ทำพวกเค้ก พาย และคุกกี้ ทำทีละมากๆ เมื่อแม่ไปตามบ้านพี่น้อง ลูกหลานใน บริเวณบ้านใหญ่ติดใจฝีมือ ชอบมาแวะเวียนเข้าๆ ออกๆ ที่บ้านเป็นประจำ หลาน ชายคนหนึ่งบอกว่า โตขึ้นอยากแต่งงานกับแม่ผม จะได้กินขนมอร่อยๆ หลานบาง คนเรียกคุณเอมิลีว่า “ मामี่ ” ทำไปทำมาคุณแม่ผมเองก็เรียกเขาว่า “ मामี่ ” บ้าง”

เมื่อแต่งงานกันใหม่ๆ ทั้งคุณสิปปนนท์และคุณเอมิลีต่างทำงานด้วยกัน ทั้งคู่ คุณสิปปนนท์ยังคงเป็นอาจารย์สอนที่คณะวิทยาศาสตร์จุฬาฯ ส่วนคุณเอมิลี ทำที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) แต่พอมีลูก คุณเอมิลีก็ออกจากงานมาทำหน้าที่แม่บ้านอย่างเต็มตัว จนกระทั่งลูกคนเล็กเข้า โรงเรียนอนุบาล นับเป็นเวลานานถึง 7 ปี

“เอมิลีเขาต้องการจะเลี้ยงลูกเอง ผมก็เห็นดีด้วย ตอนนั้นเราต้องมียศรัถกันมาก เพราะไปผ่อนที่ของโครงการสวัสดิการจุฬาฯ 2 เออาไว้ และยังต้องผ่อนใช้ หนี้ที่กู้คุณแม่เอมิลีมาปลูกบ้านด้วย เดือนหนึ่ง เหลือเงินไม่ถึง 1,000 บาท ผมเองดัดมือเหล้าและน้ำอัดลมทุกชนิด กลัวไม่มีเงินซื้อนมให้ลูก”

สถานะทางการเงินเริ่มคลี่คลายหลังจากที่คุณสิปปนนท์ได้รับทุนวิจัย อเล็กซานเดอร์ ฟอน ฮุมโบลด์ (Alexander von Humboldt) ไปทำงานวิจัยที่ประเทศ เยอรมนีเป็นเวลา 1 ปี และได้พาครอบครัวซึ่งขณะนั้นมีเพียงคุณเอมิลี และ โทนีทิพย์ลูกชายคนเดียวไปอยู่ด้วย

“เราให้เขาเช่าบ้านที่กรุงเทพฯ และผมยังได้เงินเดือนจากจุฬาฯ อีกด้วย กลับมาเลยค่อยมีเงินขึ้น”

“Enough to meet your need not your greed.” คุณเอมิลีเสริม

ด้วยทัศนคติเช่นนี้ ครอบครัวคุณเอมิลีและคุณสิปปนนท์จึงมีชีวิตที่ เรียบง่าย ไม่หรูหราฟุ้งา แม้ในยามที่คุณสิปปนนท์ดำรงตำแหน่งสำคัญของบ้าน เมือง การใช้ชีวิตในครอบครัวก็ยังเป็นเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

“เราฝึกให้ลูกๆ รู้จักช่วยตัวเอง และช่วยทำงานในบ้าน ถึงแม้นอนนั้นจะมี ลูกจ้าง 2 คน ลูกทุกคนก็ต้องตื่นแต่เช้า ทำทุกอย่างเอง วันเสาร์อาทิตย์ก็ต้องหัด ทำกับข้าว ทุกคนต้องทำกับข้าวเป็น ไม่ว่าลูกหญิงลูกชาย หน้าที่ของผมคือทำสวน รดน้ำต้นไม้ เมื่อลูกยังเด็กอยู่เวลารดน้ำต้นไม้ก็อาบน้ำให้ลูกไปด้วย ส่วนล้างชามนั้น ผมไม่ต้องล้างแต่เป็นคนเช็ด”

“เช็ดแต่ช้อนส้อมอย่างเดียวกะ” คุณเอมิลีบอกกล่าว

“งานซ่อมแซมหรืองานต่อเติมบ้าน ถ้าทำเองได้ ผมและลูกๆ ก็ช่วยกันทำ โรงรถนั้นก็ต่อเติมกันเอง ส่วนหลังคาโรงรถที่เห็นโหวงอยู่นั้น ลูกสาวคนเล็กเขาขึ้นไป ตัดกิ่งไม้ ตัวเขาไปหน่อยเลยทะเลหลังคาลงมา ตอนนั้นก็กำลังช่วยกันก่อฐานเพื่อ รองรับแทงก์น้ำเตรียมไว้เวลาน้ำขาดแคลน พอดีลูกคนโตสองคนอยู่ต่างประเทศ เลย ต้องให้คนอื่นมาช่วยกัน”

เมื่อถามว่ามีช่วงเวลาไหนบ้างที่รู้สึกว่าคุณครอบครัวต้องรับภาระหนัก เพราะ หน้าที่การงานของคุณสิปปนนท์ เช่น ตอนเป็นรัฐมนตรี คุณเอมิลีตอบว่า

“ที่จริงตอนเป็นรัฐมนตรีกลับไม่มีปัญหาอะไร เพราะลูกๆ โตแล้ว ตอนที่ ฉันรู้สึกหนักมากคือ ช่วงที่คุณสิปปนนท์ทำงานเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา เรียก ว่าทำงานวันละกว่า 24 ชั่วโมง บางคืนคณะทำงานประชุมกันที่บ้านจนดึก ฉันต้อง รับภาระเกี่ยวกับบ้านและลูกคนเดียว และยังทำงานเต็มเวลาที่ สสวท. อีกด้วย ต้อง ยอมรับว่าช่วงนั้นเหนื่อยจริงๆ”

เหตุการณ์วิกฤติของครอบครัวอีกตอนหนึ่ง คือเมื่อคุณเอมิลีป่วย เนื่องจาก กระดูกสันหลังทับเส้นประสาท ต้องนอนอยู่กับบ้าน 3 เดือนเต็ม ทำอะไรไม่ได้และ ต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราชในที่สุด

“ตอนนั้นพ่อลูกเขาแบ่งงานกันเอง มารินาลูกสาวคนโตดูแลกิจการบ้าน ทั่วไป คุณสิปปนนท์กับธริสา ลูกสาวคนเล็กจ่ายกับข้าว โทนี ลูกชายคนโตดูแลต้นไม้ เมื่ออยู่โรงพยาบาล มารินามาค้างอยู่กับแม่ ทำหน้าที่พยาบาลพิเศษ ทุกเช้า คุณสิปปนนท์จะมารับลูกสาวไปส่งโรงเรียน แล้วกลับมาส่งที่โรงพยาบาลใหม่ใน ตอนเย็น”

ครอบครัวคุณสิปปนนท์และคุณเอมิลี นอกจากจะมีความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันในการจัดชีวิตในบ้านแล้ว ทั้งพ่อแม่และลูกยังมีความสนใจร่วมกัน และมี ความสุขในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยกัน

“คุณสิปปนนท์ ลูกๆ และฉันทุกคนชอบอ่านหนังสือ อ่านแล้วมักจะนำมา เล่าสู่กันฟัง เรารับประทานอาหารเย็นพร้อมกัน จึงมีโอกาสพูดคุยและปรึกษาหารือ กัน บางทีก็ถกเถียงกัน ปกติเราชอบไปเที่ยวต่างจังหวัด ชอบขี่จักรยานและเดินป่า”

คุณเอมิลีเชื่อว่าการที่คนในครอบครัวได้ทำอะไรร่วมกัน และได้พูดคุยกัน ได้อย่างเปิดเผย จะทำให้ทุกคนเข้าใจกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

เมื่อถามถึงปัญหาทางศาสนาที่คนในครอบครัวนับถือต่างกัน คุณเอมิลี ตอบว่า

“เราปฏิบัติทั้ง 2 ศาสนา เมื่อลูกๆ ยังเด็กก็ไปโบสถ์ด้วยกันกับแม่ในวันอาทิตย์ บางทีคุณสิปปนนท์ก็ไปด้วย และเมื่อครอบครัวของคุณสิปปนนท์ทำพิธีทางศาสนาพุทธ ลูกๆ และฉันก็ไปร่วมด้วย เราให้ลูกศึกษาทั้ง 2 ศาสนา และเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่ก็ให้เขาตัดสินใจกันเองว่าจะนับถือศาสนาใด ซึ่งอาจจะเป็นศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธหรือแคธอลิกก็ได้”

ถ้าจะสรุปว่า ชีวิตคู่ของคุณสิปปนนท์และคุณเอมิลีไม่เคยมีความขัดแย้งหรือไม่เคยมีปัญหา ก็คงจะไม่ถูกต้องนัก แต่ทั้งคู่มีความเห็นตรงกันว่า ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความพยายามที่จะเข้าใจซึ่งกันและกัน

“ถ้ารู้สึกว่ามีปัญหา เราจะต้องพูดกันให้รู้เรื่อง ไม่ปล่อยทิ้งไว้ให้เรื้อรัง ฉันเชื่อว่าสามีภรรยาจะอยู่กันได้อย่างมีความสุขก็ต้องมีความเข้าใจกัน และไว้เนื้อเชื่อใจกัน นอกจากนั้นต่างฝ่ายยังต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และยอมรับว่าเราทำทุกอย่างด้วยตนเองไม่ได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน”

“ผมเองเคยพูดเสมอว่า มีภรรยาเหมือนมีเพื่อน มีลูกก็เหมือนมีเพื่อน ต้องพูดจาเล่นหัวกันได้ ปรีกษาหารือกันได้ เชื่อใจกัน และไม่ทอดทิ้งกัน ไม่ว่าในยามทุกข์หรือยามสุข”

ในพิธีแต่งงานในโบสถ์ คุณสิปปนนท์และคุณเอมิลีได้ให้คำมั่นสัญญาต่อกันว่า “จะซื่อสัตย์ต่อกันและกัน ทั้งในยามสุขและยามทุกข์ ทั้งเวลาเจ็บไข้และเวลาสุขสบาย ทั้งเวลารวยและจน เพื่อรักและยกย่องให้เกียรติกันจนกว่าชีวิตจะหาไม่” และทั้งสองก็สามารถรักษาคำมั่นสัญญานั้นได้ตลอดมาจนทุกวันนี้...

ตัดตอนจาก : สตรีสาร...2538

ตอนช่วงทำงาน เราพบปะกันเป็นครั้งคราวเมื่อมีเวลารว่าง เพราะต่างก็มีภาระอื่นที่ต้องทำ และในมหาวิทยาลัยที่ท่านเป็นอาจารย์สอน ท่านก็ได้พบกับคู่ชีวิตคือคุณเอมิลี ซึ่งขณะนั้นเธอเป็นเจ้าของที่อาสาศาสตร์แลกเปลี่ยนระหว่างไทย - อเมริกา ช่วงแรกๆ ท่านก็ได้เกริ่นให้ผมฟังว่า เกิดสนใจสาวอเมริกันแล้ว และหลังจากนั้นไม่นาน เราทั้งสามคนก็มีความใกล้ชิดกัน และไปไหนด้วยกันบ่อยๆ

ผมจำได้ว่าครั้งหนึ่ง ช่วงเวลากลางคืน เราไปเช่าเรือจ้างให้เขาแจวไปตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาโดยไม่มีจุดหมาย แรกๆ เราสามคนก็นั่งอยู่ในประทุนเรือจ้าง แต่ผมเห็นท่านทั้งสองคุยกันอย่างออกรสออกชาติ จึงคิดในใจว่า เพื่อเป็นการรักษามารยาท และไม่อยากเป็นก้างขวางคอ จึงขอตัวออกไปนั่งหัวเรือนอกประทุนเพียงคนเดียว มองไปทางไหนก็มีแต่ความมืด เพราะเป็นคืนข้างแรม ลองนึกภาพสิครับว่ามันน่าเบื่อแค่ไหน ช่วงนั้นผมยังโสด และไม่รู้จักหญิงอื่น

หลังจากนั้นจึงได้บอกกับทั้งสองว่า คราวหน้าคราวหลัง หากจะขอให้ผมมาเป็นเพื่อนด้วยอีก และไม่เป็นการทำบาปกับผม ขอได้โปรดชวนเพื่อนสาวของคุณเอมิลีมาด้วย จะได้เป็นสองคู่ ผมก็จะไม่เบื่อ และด้วยความเห็นใจ และคงจะสงสารผม จึงได้นำเพื่อนสาวชาวต่างประเทศมาให้ผมรู้จัก เธอรูปร่างต้วน้อยพอที่จะประกวดธิดาข้างได้ วันนั้นโชคดีที่เราได้ไปฟังโอเปร่ากัน จึงไม่ต้องคุยกันมากนัก เขาเรียกว่าบุญมีแต่กรรมบัง

วิวัฒน์ บุญยเกษตร

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต เป็นบุคคลที่ให้คุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติมากที่สุดคนหนึ่ง ผมรู้จักอาจารย์สิปปนนท์ตั้งแต่ท่านเริ่มเป็นอาจารย์ที่ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมเองแม้จะเป็นอาจารย์ที่คณะรัฐศาสตร์ แต่ก็มาช่วยงานส่วนกลางของมหาวิทยาลัย จึงได้มีโอกาสพบและร่วมงานกัน

อาจารย์สิปปนนท์เป็นผู้ที่ให้ความสนใจในด้านการศึกษาและการบริหารเป็นอย่างมาก งานส่วนรวมที่ได้เริ่มต้นคือ ร่วมมือกับอาจารย์มหาวิทยาลัยอื่นๆ ในการปฏิรูประบบบริหารของมหาวิทยาลัย อาจารย์สิปปนนท์กับพรรคพวกอีกกลุ่มหนึ่ง เช่น อาจารย์ระวี ภาวิไล อาจารย์ ดร.ปวย อึ้งภากรณ์ อาจารย์ ดร.เกษม ศิริสัมพันธ์ อาจารย์เสน่ห์ จามริก และตัวผมเองด้วย ได้ร่วมกันจัดให้มีการสัมมนาอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่สววงคินิวาส จ.สมุทรปราการ

ผลของการสัมมนาสรุปความได้ว่า อุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา มหาวิทยาลัยในขณะนั้นคือ การที่มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยราชการ มีฐานะเช่นเดียวกับกรมต่างๆ ของทางราชการ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องนำมหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ และให้มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานของรัฐแต่ไม่อยู่ในระบบราชการ สรุปก็คือให้มหาวิทยาลัยเป็นอิสระ แต่ได้รับงบประมาณแผ่นดิน การพิจารณานั้นมีรายละเอียดในด้านการเงิน การบริหารงานบุคคล เป็นต้น จึงได้นำความคิดเห็นของจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น แต่ท่านไม่ยินยอม เพียงแต่ยอมให้มีการจัดตั้งทบวงมหาวิทยาลัยขึ้นมาดูแลมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ความคิดให้มหาวิทยาลัยเป็นอิสระได้ดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ศาสตราจารย์ ดร. เกษม สุวรรณกุล

เราได้พบกันเป็นครั้งแรกเมื่อคุณสิปปนนท์กลับจากสหรัฐอเมริกา ด้วยปริญญาเอกจากฮาร์วาร์ด และเข้าเป็นอาจารย์ในแผนกฟิสิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2501 ความสนิทสนมได้เกิดขึ้นรวดเร็ว โดยเราต่างก็กระตือรือร้นสนใจจะได้เห็นมหาวิทยาลัยก้าวหน้าทางวิชาการทันโลก เราได้ร่วมกันเสนอและดำเนินการปรับปรุงการเรียนการสอนหลายประการในแผนกฟิสิกส์

ในส่วนครอบครัวของเรานั้น ก็มีความสัมพันธ์อันยาวนาน เดือนตุลาคม ปี 2501 ยุคอวกาศเริ่มต้น มีการส่งดาวเทียมดวงแรกคือสปุตนิก 1 ขึ้นไปโคจรรอบโลก ก่อให้เกิดความตื่นเต้นทั่วไปในสังคมมนุษย์ทุกหนแห่ง สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย ซึ่งข้าพเจ้าเป็นกรรมการผู้หนึ่ง มีมติให้จัดคณะเดินทางบรรยายความรู้เรื่องอวกาศไปตามจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ และมอบหมายให้ข้าพเจ้าดำเนินการ ข้าพเจ้าได้เชิญชวนคุณสิปปนนท์ และ ดร.ประสม สถาปิตานนท์ ไปร่วมเป็นผู้บรรยายด้วย เมื่อข้าพเจ้าไปพบคุณอุไรวรรณ ซึ่งต่อมาเป็นภรรยาของข้าพเจ้านั้น ท่านทั้งสองไปด้วยที่ตลาดวโรรสในเมืองเชียงใหม่ ดังนั้น เมื่อเราแต่งงาน 20 กรกฎาคม 2502 ท่านทั้งสองจึงทำหน้าที่เป็นเพื่อนเจ้าบ่าวด้วย

ต่อมาภายหลังเมื่อเราต่างมีครอบครัว โดยคุณสิปปนนท์แต่งงานกับคุณเอมิลีแล้ว ลูกๆ ของเราก็ได้คุ้นเคยกันตั้งแต่วัยเด็ก เมื่อคุณสิปปนนท์มีตำแหน่งและบทบาทหน้าที่หลากหลาย จัดกิจกรรมดำเนินการประชุม สัมมนาในสถานที่

ต่างๆ เช่น เขาใหญ่ และอื่นๆ และข้าพเจ้าไปร่วมด้วย ลูกๆ ของเราก็ได้ไปร่วมพัก เทียวป่าและน้ำตกด้วยกัน ซึ่งทั้งคุณอุไรวรรณและลูกๆ ทั้งสามของข้าพเจ้าย่อม สามารถจำได้ด้วยความสุขใจเสมอ

ศาสตราจารย์ ระวี ภาวิไล

ผมโชคดีได้เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ เมื่ออาจารย์กลับมาจากการศึกษา และวิจัยที่สหรัฐอเมริกา และเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในภาควิชาฟิสิกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ.2502 โดยอาจารย์ได้สอนวิชา Modern Physics ซึ่งช่วยให้ฉันติดฟิสิกส์ จุฬาฯ รุ่นนั้น ได้สัมผัสกับโลกวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ จากผู้ที่ศึกษา และวิจัยในสถาบันแนวหน้าของโลกเป็นครั้งแรก จึงเป็นที่ฮือฮากันทีเดียว

สิ่งที่ผมขอรำลึกถึงอาจารย์สิปปนนท์ในโอกาสนี้ คือความมีน้ำใจของ อาจารย์โดยเฉพาะน้ำใจต่อศิษย์ ต่อรุ่นน้องรุ่นหลัง ต่อผู้เดือดเนื้อร้อนใจที่ไปขอความช่วยเหลือ และความมีน้ำใจส่งเสริมผลักดัน ศิษย์และรุ่นน้องให้กล้า กล้าคิด กล้าทำ กล้าเอื้อมให้ก้าวไกลมากขึ้น ในปี พ.ศ.2505 ผมเรียนจบปริญญาตรี ได้เข้ารับราชการและคอยเวลาที่ว่างไปศึกษาต่อในต่างประเทศ จึงได้ลงทะเบียน เรียนปริญญาโทที่จุฬาฯ ได้เรียนวิชา Quantum Mechanics กับอาจารย์ ผมได้ไปขอพบอาจารย์เพื่อขอคำแนะนำว่าควรเตรียมตัวไปศึกษาต่ออย่างไรดี อาจารย์ตอบทันทีว่า ให้ไปอ่านเรื่อง Small-Angle X-Ray Scattering พร้อมทั้งให้ยืมหนังสือชื่อเดียวกันนี้ (ของ Van de Hulst) ซึ่งเป็นหัวข้อวิชาการที่อาจารย์ได้ติดตามอยู่ช่วง ทำงานวิจัยหลังปริญญาเอกที่ Brookhaven National Lab แม้จะตกใจ แต่ก็รู้สึก ตื่นเต้นที่อาจารย์ได้เปิดทางให้สัมผัสกับฟิสิกส์ในระดับ “ผู้ใหญ่” เป็นครั้งแรก ผมเชื่อว่าอาจารย์ได้มีส่วนกระตุ้นจิตสำนึกความตื่นตัวของลูกศิษย์จำนวนมาก ในทำนองนี้

สำหรับตัวอย่างความมีน้ำใจแก่ไขบรรเทาความเดือดเนื้อร้อนใจโดย แทบไม่ต้องร้องขอ ก็มีกรณีเพื่อนนิสิตปริญญาโทคนหนึ่งที่มีปัญหาในการทำ วิจัยวิทยานิพนธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษาท่านหนึ่ง เดือดร้อนมากและไม่ทราบจะแก้ไข ใดๆ ก็ได้ไปขอคำแนะนำกับท่านอาจารย์สิปปนนท์อาจารย์ได้อาสาที่จะไปพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาอาวุโสท่านนั้นทันที โดยที่ยังมิได้มีการขอร้องหรือเป็นธุระ ของท่านแต่อย่างใด และเหตุการณ์ก็คลี่คลายไปด้วยดี

ดร. กอปร กฤตยาภิรม

ความประทับใจครั้งแรกเมื่อดิฉันเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยปีที่ 1 อาจารย์สิปปนนท์คือ อาจารย์ที่เท่ สมาร์ท เก่ง และมีความรู้ความสามารถท่าน หนึ่งในแผนกฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ แถมมีภรรยาอาจารย์...เอมิลี (เดินทางมา ประเทศไทยครั้งแรกในโครงการ Peace Corps) เป็นชาวอเมริกันที่สวยงาม เท่ และเก่ง พูดไทยได้ชัดมากพอๆ กับคนไทยพูดภาษาไทย ใครพบใครเห็นก็จะต้องชอบ และ ติดอกติดใจทั้งนั้น

คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช

อาจารย์สิปปนนท์ สอนผมและเพื่อนๆ ตอนเราอยู่ปี 4 ในวิชา Advance Mathematics และ ปี 5 ในวิชา Quantum อาจารย์เพิ่งกลับจากเมืองนอก ใหม่ๆ ได้ดีกรีเป็น ด็อกเตอร์ ใ้้มาก เป็นอาจารย์ที่ถูกกล่าวขานมากที่สุดในด้าน ความเก่ง ความมีเสน่ห์ที่เป็นอาจารย์หนุ่มหล่อแต่งตัวเท่มากผมจำได้ติดตาว่าอาจารย์ มีกางเกงแบบหนึ่งที่ผมชอบ คือกางเกงไม่มีเข็มขัด ด้านหลังจะมีแถบผ้าเป็นห่วงรัด เหมือนโบว์เล็กๆ ติดอยู่ ซึ่งแฟชั่นกางเกงแบบนี้ไม่เคยเห็นในเมืองไทยมาก่อน

ชั่วโมงที่อาจารย์สอน จะไม่มีใครขาดเรียน พวกเราเห่ออาจารย์และภูมิปัญญา ที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์ อาจารย์สอนเก่งมาก มีวิธีการสอนที่ทำให้วิชาที่ยาก ดูง่าย และเข้าใจได้ดี การสอนของอาจารย์เป็นแบบเข้าสอนมือเปล่า ไม่มีโน้ต หรือ หนังสือติดมือมาด้วย พอเริ่มก็อธิบาย เขียนกระดาน สอนไปเรื่อยๆ จนจบชั่วโมง สูตรคำนวณไม่ว่าจะสั้นหรือยาว อาจารย์จำได้หมด พวกเราทั้งในความเก่ง รอบรู้ วิชาการของอาจารย์มาก ตอนอยู่ปี 5 อาจารย์สอนวิชา Quantum พวกเราได้ไม่นาน ก็ต้องเลิกสอนเพราะถูกยืมตัวไปทำงานด้านบริหาร และนับแต่นั้น อาจารย์ก็ไม่ได้ กลับมาสอนแบบประจำอีกเลย พวกเราเสียดายความรู้ด้านฟิสิกส์ของอาจารย์ ที่ไม่ได้ถ่ายทอดให้นิสิตรุ่นหลังๆ ต่อไปเป็นอย่างมาก

ดร. วิจิต เกษคุปต์

ผมโชคดีมากที่ได้มีโอกาสเรียนฟิสิกส์กับอาจารย์สิปปนนท์เมื่อเข้าเรียนที่ วิศวกรรมจุฬาฯ 42 ปีมาแล้ว แม้จะมีโอกาสเรียนกับอาจารย์เพียงเดือนเดียว เพราะ ต้องไปศึกษาต่างประเทศ อาจารย์ได้สร้างความประทับใจให้ผมมากในเรื่องของ วิธีการสอนที่ยอดเยี่ยม ความมั่นใจในเรื่องที่สอน การพูดที่ชัดเจน การตรงต่อเวลา ตลอดจนการแต่งกายที่เรียบร้อยมาก เป็นแบบอย่างได้ ผมและเพื่อนได้พูดคุยถึง อาจารย์สิปปนนท์อยู่เสมอและพวกเราอยากเก่งเหมือนท่าน

ผมโชคดีอีกที่ได้ร่วมงานและเรียนรู้จากท่านอาจารย์สิปปนนท์ตลอดมา หลังจากเรียนจบและกลับมาทำงานแล้ว ในช่วงปี 2518-2524 เมื่อผมได้ทำหน้าที่ คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ และรองอธิการบดี มอ. อาจารย์ในฐานะเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติเป็นกรรมการสภา มอ. เมื่อผมได้ทำหน้าที่รอง ผอ. สวทช. อาจารย์ เป็นกรรมการ กวทช. ซึ่งควบคุมการทำงานของ สวทช. ท่านให้คำแนะนำที่เป็น ประโยชน์เมื่อเป็นอธิการบดี ม.วลัยลักษณ์ ท้ายสุดเมื่อทำหน้าที่เป็น ผอ. คปก. ใน สกว. อาจารย์เป็นประธานกรรมการ คปก.และได้ร่วมงานกับผมอย่างใกล้ชิด และได้ทุ่มเทช่วยเหลือ คปก. ในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์หลายครั้ง

ตลอดเวลากว่า 30 ปี ในชีวิตการทำงาน ผมได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ในการแนะนำ สอน ท้วงติง ตีติงด้วยความหวังดีโดยตลอด ผมได้ประโยชน์อย่าง มากจากอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ที่พัฒนาตัวท่านเองอย่างต่อเนื่องจนมีพวกเราหลายคน พุดกัน อาจารย์ยิ่งเก่งขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น พวกเราเสียใจมากที่เสียเสาหลักด้าน การศึกษาวิจัยและเศรษฐกิจของประเทศไป แต่เราจะไม่ลืมในความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามารถและรอบรู้ ความวิริยะอุตสาหะ ทุ่มเท เพื่อส่วนรวม และความเป็นสุภาพบุรุษที่มองโลกในแง่ดีของท่าน

ศาสตราจารย์ ดร. นักสิทธิ์ คุ้มณาชัย

ทฤษฎี Alexander von Humbolt และลูกทั้ง 3 โทนีทิพย์ มารินา ชาริสสา

ลูกชายคนแรก มามีเล่าให้ฟังว่าโทนีตอนเกิดไม่ยอมคลอด หมอต้องเอาคีมดึงออกมา พอแดดดีเห็นลูกชายก็ตกใจว่าทำไมตัวเล็ก และหัวยาวๆ มีรอยคีมหนีบเป็นร่อง

แดดดีรับทุน Alexander von Humbolt ไปทำงานวิจัยที่เยอรมนี ที่นั่น แดดดีพักบ้านเช่าหลังเล็ก และรับจ้างตัดหญ้าให้กับครอบครัวผู้สูงอายุในวันเสาร์-อาทิตย์เพื่อเป็นรายได้เสริม

พี่จี๊ดกลับไปทำงานต่างประเทศอีก (ถ้าจำไม่ผิดเข้าใจว่าประเทศเยอรมนี) ปิดไปเรียนต่อต่างประเทศพอดี พี่จี๊ดขับรถไปเยี่ยมพร้อมคุณเอมิลี และลูกชายคนโต “โทนี” ที่ประเทศอังกฤษ ยังจำได้เปิดท้ายรถให้ “โทนี” นั่งอู่ในกระโถนระหว่างทางไปเที่ยวกัน ได้พบกัน 4 - 5 วัน พี่จี๊ดก็กลับไปทำงานต่อที่เยอรมนี

ปิด - อุทิศ เกตุทัต

ตอนอยู่ที่เยอรมนี มามีท้อง พอท้องแก่ก็กลัวจะคลอดลูกชาย ถ้าคลอดที่เยอรมนี ผู้ชายทุกคนต้องฝึกทหาร จึงตัดสินใจกลับกรุงเทพฯ ปรากฏว่าคลอดลูกสาว มารินา เลยไม่ต้องเกณฑ์ทั้งที่ประเทศไทยและเยอรมัน วันที่รินาเกิดแดดดีไปสอนหนังสือที่จุฬาแต่เช้า

ลูกคนที่ 3 ริสาเกิดปีที่ยานอวกาศพอลโลไปลงดวงจันทร์ ความทรงจำแรกๆ ของโทนีคือ เรื่องที่แดดดีไปออกอากาศทางโทรทัศน์ดูจะเด่นกว่าเรื่องที่ริสาเกิด วันที่ยานอวกาศไปลงดวงจันทร์แดดดีนั่งอยู่หน้ากล้องทีวีเพื่อบรรยายเหตุการณ์ ขณะที่มามีมีหูฟังอันใหญ่ครอบไว้ฟังเหตุการณ์สดและแปล/ถ่ายทอดให้แดดดี ส่วนโทนีและรินานั้นคลานเล่นและนั่งเล่นอยู่ใต้โต๊ะในห้องส่ง

จาก SEAMES สู่ ศึกษาศึกษา

ปี พ.ศ.2515 แดดดีไปรับงานที่ SEAMES ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับอายุแดดดี ที่ริสารับรู้ถึงทุกวันนี้คือผลพวงของการทำงานในองค์กรระหว่างประเทศคือ ทำให้แดดดีมีสิทธิซื้อรถนำเข้าได้ จึงทำให้บ้านเรามีรถเบนซ์คันแรก ที่ริสาเรียกว่า “น้องชาย” เป็นรถที่ได้มาหลังริสาเกิดนิดเดียว และบางครั้งเรารู้สึกว่าแดดดีประคบประหงมรถคันนี้มากกว่าเรา รถคันนี้ปัจจุบันถูกเปลี่ยนสีและจอดไว้ที่บ้านเชียงใหม่ (กะกันว่าอีกไม่กี่ปีจะเอาเข้าพิพิธภัณฑ์)

ตั้งแต่รินาจำความได้ ก็จำได้ว่า แดดดีและมามี เราับราชการ เงินทองก็พอมีพอใช้ แต่ด้วยความที่ทั้งแดดดีและมามี รับราชการ บ้านเราจึงไม่รวยเหมือนเพื่อนสาธิตจุฬาฯอีกหลายๆ คน ด้วยความที่แดดดีและมามีกู้เงินเค้า (จุฬาฯ และคุณยาย) มาสร้างบ้าน จึงสอนพวกเราอยู่เสมอให้รู้จักประหยัด มัธยัสถ์ แต่ไม่ให้ตระหนี่ถี่เหนียว แดดดีสอนพวกเราให้ทำบันทึกเงิน (บันทึกรายรับรายจ่าย) เป็นประจำตั้งแต่อยู่ชั้น ป.2 ถ้าไม่ทำมาให้เรียบริ้อยก็จะได้เงินของสัปดาห์ (หรือเดือน) ถัดไป ถ้าเป็นการซื้อขนมก็แล้วไป แต่ถ้าซื้อหนังสือหรือของใช้สำหรับการเรียนก็จะได้ Reimbursement หรือบางครั้งก็แถมให้ด้วย (ถ้าเป็นการซื้อหนังสือ)

สมัยเด็กๆ ตอนปิดเทอม เพื่อนๆ เขาได้ไปเที่ยวเมืองนอกกัน (สมัยนั้นไปแค่สิงคโปร์ ฮองกง ก็โก้แล้ว) เราเคยถามแดดดีว่าทำไมไม่พาลูกๆ ไปบ้าง ก็ได้รับคำตอบว่า 72 จังหวัด (สมัยนั้น) ยังเที่ยวไม่ครบเลย ไม่ต้องไปหอรอกเมืองนอก เที่ยวเมืองไทยให้ครบทุกจังหวัดก่อนดีกว่า ดังนั้นไม่ต้องห่วงว่าเด็กๆ บ้านนี้จะไม่รู้จักร้านนอกต่างจังหวัดของเมืองไทย อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พวกเราไปเที่ยวมาตั้งแต่ยังไม่มีการรู้จัก ไปที่ไหนๆ ก็มีแต่หญ้าท่วมหัว ไปนอนค้างกับชาวบ้านไป ขุดสังคโลกที่ศรีสัชนาลัย ไปดูโบราณสถานแบบที่ดูไม่ออกว่าเคยเป็นวัด เคยเป็นเจดีย์ เพราะถูกทิ้งมา 700 กว่าปี แดดดีพาพวกเราไปดูหมดแล้ว ทำให้พวกเราซาบซึ้งถึงประวัติศาสตร์ชาติไทยมากกว่าคนอื่นที่เรียนเฉพาะในตำรา

เรื่องไปเที่ยวไม่ต้องห่วงเลย สมัยเราเด็กๆ ไม่เคยมีเสาร์-อาทิตย์ไหนที่ต้องอยู่บ้าน ถ้าไม่ติดตามแดดดีมีมีไปประชุม เราก็ได้ไปเที่ยวตามสถานที่ (ที่ยังไม่ถูกค้นพบ) ต่างๆ ทั้งใกล้และไกลกรุงเทพฯ แต่ที่ไปบ่อยที่สุดรู้สึกจะเป็นพัทยา และ วังตะไคร้ นครนายก เพราะสมัยนั้นตอนช่วงปฏิรูปการศึกษา รู้สึกจะประชุมพัทยากันเกือบทุกเดือน พวกเราก็เลยได้ไปพัทยากัน ตั้งแต่ก่อนที่พัทยาจะโด่งดัง

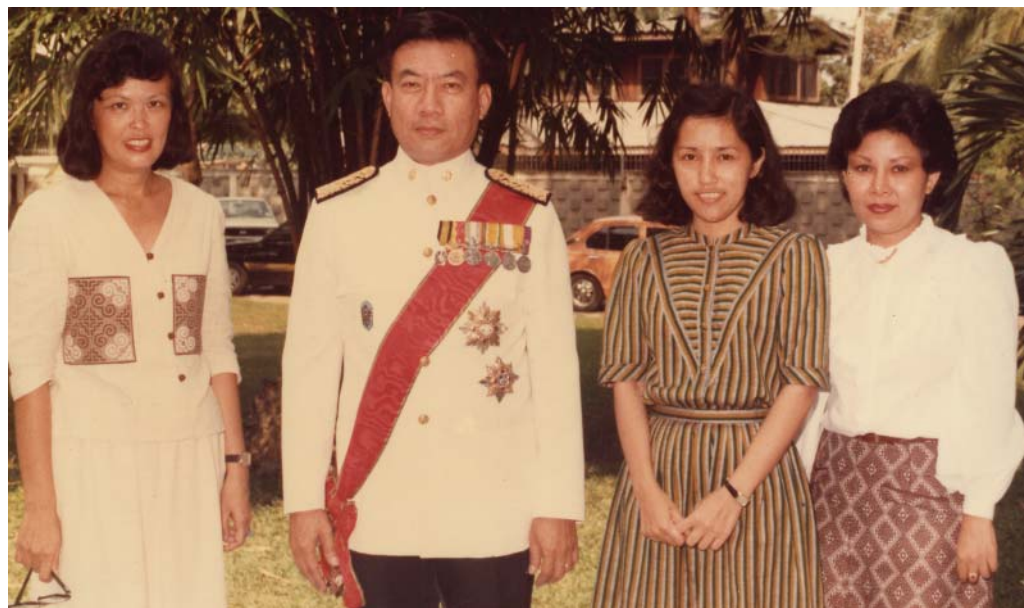

และสภปรกเหมือนเช่นทุกวันนี้ เสาร์อาทิตย์ไหนไม่มีประชุมต่างจังหวัดก็จะมีประชุมที่สภการศึกษา แดดดีก็จะพาเราไปด้วย ไปนั่งเล่นวาดรูประบายสีอยู่หลังห้องประชุม แต่บางครั้งก็ไปนั่งฟังอย่างตั้งใจนะ จำได้ว่ามีอยู่ครั้งหนึ่ง ผู้ใหญ่เขาประชุมกันมาทั้งวัน เที่ยงกันไปเที่ยงกันมา ในที่สุด แดดดีประธานในที่ประชุมก็สรุปตัดบทหลังจากที่เครียดฟังผู้เข้าร่วมประชุมเถียงกันมานานว่าใครมีคำถามอีกไหมครับ ถ้าไม่มีผมจะขอปิดการประชุม รินานั่งอยู่หลังห้องก็ยกมือขึ้น ด้วยความเป็นกลางของแดดดี ซึ่งเห็นว่ารินาเข้าร่วมประชุมมาตั้งแต่เข้าไม่ยกมือเลย จึงเชิญให้ถาม เราก็ถามด้วยเสียงดังฟังชัด

“เรียนท่านประธานและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่าน ตั้งแต่ฟังท่านประชุมกันมาในวันนี้ สงสัยเหลือเกินว่า คำว่า “เปเปอ” ที่ท่านพูดถึงนั้นคืออะไร จะพูดภาษาฝรั่งก็พูดให้ชัดลิ ฝรั่งเขาเรียกว่า Paper นะคะ จะมาปฏิรูปการศึกษาให้เด็กไทย ขอให้ผู้ใหญ่ปฏิรูปตัวเองกับการใช้ภาษาก่อนนะคะ”

คำวันนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมที่เถียงกันแทบเป็นแทบตายตอนกลางวัน เลยได้ข้อสรุปว่า ก่อนจะปฏิรูปคนอื่นต้องปฏิรูปตัวเองก่อน

อีกช่วงหนึ่งของชีวิตที่รินาจำได้ (ไม่ดีเท่าไร) ก็คือช่วง ตุลาคม 2516 ด้วยความที่ยังเด็กอยู่เราก็ไม่รู้อะไรมา รู้แต่ว่าพ่อเราเป็นข้าราชการ กำลังทำงานปฏิรูปการศึกษา หนังสือหนังหาเต็มบ้าน มีทั้งหนังสือ ฟิสิกส์ หนังสือเคมี หนังสือปฏิรูปการศึกษา หนังสือวรรณคดีไทย สามก๊ก ฯลฯ ซึ่งรวมถึงหนังสือเด็กด้วย มีอยู่วันหนึ่งก็มีตำรวจมาค้นบ้าน เขารื้อห้องหนังสือใหญ่เลย ตอนเย็นแดดดีอธิบายให้ฟังว่า เขามาหาแดดดี คิดว่าเป็นคอมมิวนิสต์ คงมีหนังสือต้องห้ามอยู่ในบ้าน เราก็เลยถามว่ามีไหม แดดดีบอกว่า หนังสือที่เขาห้ามสิเราต้องอ่าน ต้องมีไว้ทำไมบ้านเราจะไม่มี บ้านเราหนังสือเยอะจนเขาหาไม่เจอเองต่างหาก เราไม่ได้ซ่อนไว้ไหนหรอก แต่ตอนนี้อยากอ่านอะไรก็รีบอ่านนะ เขามาเอาไปเผาหมดแล้วจะอดอ่าน ตั้งแต่นั้นมาเราก็เลยอ่านหนังสือทุกชนิดที่พบเห็น (ยกเว้นหนังสือเรียน)

ศาสตราจารย์ ดร.ลีปพนธ์ เกตุทัต

สนทนากับ งานปฏิรูปการศึกษา

ผมได้พบอาจารย์ลีปพนธ์ครั้งแรกที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ราว พ.ศ. 2501 ขณะที่ท่านใกล้จะสำเร็จปริญญาเอกที่นั่น แต่กิตติศัพท์ความเก่ง ความโดดเด่นของท่านรัลลือกันในกลุ่มนักเรียนไทยมานานก่อนหน้านั้นแล้ว

เมื่อกลับมาเมืองไทย ได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมทำงานกับอาจารย์ลีปพนธ์ในการวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษา สมัยรัฐบาลท่านอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ รัฐบาลสมัยนั้นตั้งอาจารย์ลีปพนธ์เป็นประธานคณะกรรมการวางพื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาในครั้งนั้น (พ.ศ. 2517-2518) ผมทราบจากท่านอาจารย์เกียรติกร และ อาจารย์ ดร. ก่อ สวัสดิพานิชย์ว่า ท่านทั้งสองเจาะจงให้เป็นทีมคนหนุ่มทั้งหมด

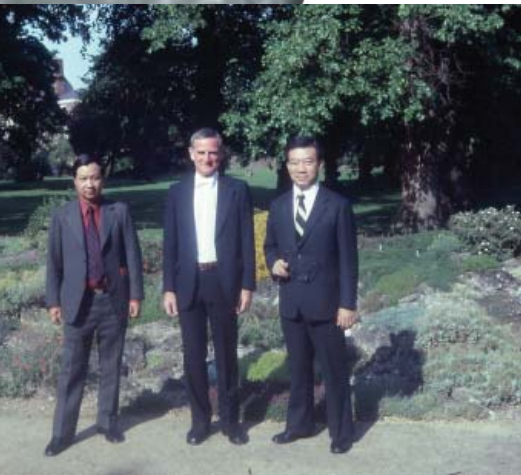
ในการรับรู้ของสังคมไทยในวงกว้าง ข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการศึกษานั้นมีความคิดแปลกใหม่ มีอะไรใหม่ๆ หลายประการ แต่ในทางปฏิบัติเป็นรูปธรรมยังไม่บรรลุความสำเร็จมากนัก ทั้งนี้เพราะบ้านเมือง โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานและองค์ประกอบต่างๆ ยังขาดความพร้อมนานาประการ กระนั้น ข้อเสนอหลักๆ ที่เป็นโฉมหน้าใหม่ของการศึกษาไทยก็เป็นที่ยอมรับอย่างสูงในสังคมไทยเวลานั้น

อย่างไรก็ตาม ในฐานะ “คนใน” วงการศึกษา ผมมีส่วนรู้เห็นและผลักดันข้อเสนอหลักๆ หลายประการไปสู่การเปลี่ยนแปลงสำคัญ ของการศึกษาไทยระดับหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากสารัตถะของแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 และการดำเนินการก้าวต่อมา คือ การปฏิรูปหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในปีต่อๆ มา คือหลักสูตร พ.ศ. 2521 และหลักสูตร พ.ศ. 2524 ที่มีผลบังคับใช้ต่อมาอีกหลายปี

ในที่นี่ ขอจารึกเหตุการณ์เรื่องหนึ่งไว้ว่า คณะกรรมการวางพื้นฐานปฏิรูปการศึกษาได้ยกขบวนกันไป “สุมหั-สุมใจ” กันที่วังตะไคร้ นครนายก เราปรึกษาหารือกันแบบถอดหัวไขนรอบโต๊ะกลมด้วยวิธีการที่ปัจจุบันเรียกกันใหม่ว่า “สุนทรียสนทนา” บางครั้งอากาศร้อนอบอ้าว เราก็ชวนกันลงไปนั่งแช่น้ำในลำธาร น้ำใสไหลเย็น และพูดคุยกันต่อเรื่องการศึกษาด้วยความผ่อนคลายและใสสะอาดหลายๆ คนรวมทั้งผมรู้สึกตรงกันว่าเป็นเทศะ-กาละของการปรึกษาหารือที่สร้างสรรคและสดใสมาก เมื่อกลับมาสู่ห้องประชุม เราก็สานต่อความคิดต่างๆ ได้อย่างดีในบรรยากาศความร่วมมือกันมากขึ้น

คงจะต้องจารึกไว้เช่นกันว่า การนำเสนอรายงานการวางพื้นฐานปฏิรูปการศึกษาครั้งนั้น ในการให้ภาพรวม อาจารย์ลีปพนธ์ตั้งชื่อข้อเสนอว่า “การปฏิรูปการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม” ฟังดูเหมาะสมและเข้ากับบรรยากาศทาง

เศรษฐกิจการเมืองหลัง 14 ตุลาคม 2516 ได้เป็นอย่างดี ที่ต้องจารึกไว้เช่นกัน ก็คือ ผู้ที่มีบทบาทนำในเวลาต่อมาในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่ได้บรรจุสาระสำคัญของข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไว้เป็นแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 คือ ดร. ภิญโญ สารธร ทว่า ความแปรปรวนทางการเมืองและกระแสอนุรักษ์นิยมที่หวนกลับมาทำให้การถือปฏิบัติในการปฏิรูปการศึกษาจืดจางลงและเสื่อมศรัทธาลงไปอย่างน่าเสียดายตามสังขารธรรม “ความเป็นอนิจจังของสังคัม”

ผมได้มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศทั้งไกลและใกล้กับอาจารย์สิปปนนท์หลายครั้ง เช่นการไปดูระบบการคัดเลือกนักเรียนเข้าสู่มหาวิทยาลัยที่ประเทศอังกฤษ ไปเยี่ยมประเทศจีนในด้านการศึกษาและวัฒนธรรม และการประชุม SEAMEO ของกลุ่มประเทศสุวรรณภูมิ เป็นอาทิ ทุกครั้งทุกแห่งที่ไป ได้รับการยกย่องสรรเสริญหลายประการตามลักษณะท่าที ความรู้ความสามารถของผู้เป็นหัวหน้าคณะ ผมได้เรียนรู้จากประสบการณ์เช่นนี้มากทีเดียว

ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง

สมัยที่เราเริ่มอาชีพเป็นครูมหาวิทยาลัยด้วยกันตั้งแต่อายุสี่สิบเศษๆ นั้น เราทำงานด้วยกันอย่างสนุกสนาน และล้อเลียนกันเป็นประจำแม้จะดูจากภายนอก ดร.สิปปนนท์อาจจะดูเป็นคนเคร่งเครียดกับงาน ครั้งหนึ่งเราไปประชุมด้วยกันที่พัทยา ระหว่างอาหาร เราก็จะตักอาหารมาแบ่งกันรับประทาน ดิฉันบอกว่า แบ่งกล้วยหอมกันนะ คนละครึ่ง คุณเอาครึ่งใหญ่ๆนะ ฉันเอาครึ่งเล็ก ดร.สิปปนนท์ทำตาโตบอกว่า ครึ่งก็คือครึ่ง จะมาครึ่งใหญ่ครึ่งเล็กอะไรกัน ผู้หญิงนี่คิดอย่างนี้ได้ยังไงนะ (แสดงความเป็นนักวิทยาศาสตร์)

เราถกกันเรื่องการใช้คำกันเป็นประจำ อย่างคำว่า “เด็กก่อนวัยเรียน” เป็นต้น ซึ่งยืมมาจากคำว่า “Pre-school children” ที่แท้จริงคำเต็มต้องเป็น “เด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนประถมศึกษา” ในที่สุดเราก็ไม่ยอมให้ใช้คำว่า “เด็กก่อนวัยเรียน” เพราะเด็กในครรภ์มารดาก็ “เรียนรู้อันแล้ว” จึงพยายามรณรงค์ให้ใช้คำว่า “เด็กปฐมวัย” แทน

เมื่อตอนที่คณะของเราทำแผนพัฒนาเด็กระยะยาวฉบับแรกในปี พ.ศ. 2522-23 เราคิดคำขึ้นมาคือ “การศึกษาตามอัธยาศัย” ซึ่งมาจากคำว่า “informal education” คำนี้ดิฉันก็ถกเถียงกับ ดร.สิปปนนท์ เหมือนกัน อีกคำหนึ่งคือ “วัฒนธรรมไทย” กับ “วัฒนธรรมของชาติ” หรือ “วัฒนธรรมชาติ” ซึ่งเราตกลงใช้คำหลังเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มชนต่างวัฒนธรรมได้ด้วย ซึ่งได้นำมาใช้ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ดร.สิปปนนท์ จึงเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์และนักอักษรศาสตร์ที่ใจกว้าง ยินดีถกเถียงและรับฟังความคิดที่ต่างไปได้

ดร.สิปปนนท์ เป็น “นักวางกลยุทธ์” ด้วยเช่นกัน ดร.พจน์ สะเพียรชัยคงจะจำได้ว่า ตอนโอนโรงเรียนประชาบาลจากกระทรวงมหาดไทยมาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในกระทรวงศึกษาธิการนั้น เราใช้เวลามากมายในการ “วางกลยุทธ์” ซึ่ง ดร.สิปปนนท์ เป็นผู้นำด้านนี้ คิดจนกระทั่งถึงการส่งบุคลากรเข้าไปไว้ในกระทรวง

ศึกษาธิการเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพ

ดร.สิปปนนท์ เชื่อในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดสภาพที่ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า อยู่ในกลุ่มคนสามสี่คนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษาหลายๆ ครั้ง ในช่วงสามสิบปีที่ผ่านมาของการพัฒนาการศึกษาไทย เคยคุยกันเรื่องความล่าช้าของงานและการปฏิบัติงานไม่ได้ผลดังใจ ในที่สุดก็จะพูดเป็นเชิงว่า ตั้งต้นไว้ดีกว่าไม่ได้ตั้งต้น ตั้งใจไว้แล้วก็ต้องช่วยกันให้สำเร็จ

ดร.สิปปนนท์ เป็นคนรักลูกรักภรรยามาก ดิฉันรู้จักคุณเอมิลีตั้งแต่วัยปฐมนิเทศเป็นอาสาสมัครสันติภาพ (peace corps) ที่มีซิแกน และคูนเคยกับทั้งสอง ท่านสมัยยังไม่แต่งงาน เมื่อหนังสือ “สะใภ้หม่อม” ของท่านอาจารย์ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณออกมาใหม่ๆ ก็มีคนใกล้ชิดคุยกับ ดร.สิปปนนท์ เกี่ยวกับข้อคิดเห็นที่ว่า ชายไทยที่แต่งงานกับหญิงต่างชาติมักจะขาดข้อมูลไปมาก เพราะหญิงไทยเวลาจับกลุ่มกันก็จะ “แลกเปลี่ยนข้อมูล” ระหว่างกันมากมาย ส่วนใหญ่ “ข้อมูล” เหล่านี้จะไม่ปรากฏในสื่อต่างๆ แม้แต่ในคอลัมน์ซุบซิบนิตนาชาวบ้าน และอาจเป็น “ข้อมูล” ที่เป็นประโยชน์กับสามีไทยทั้งในด้านอาชีพและสังคม เพราะฉะนั้นชายไทยผู้นั้นก็จะเสียเปรียบ ดร.สิปปนนท์ ก็พูดเป็นเชิงว่า มันเป็นเรื่องได้อย่างเสียอย่างนะ (มาดนักเศรษฐศาสตร์) แล้วคุณเอมิลีก็พูดไทยได้ฟังภาษาไทยออก คุณเอมิลีไม่ตกข่าวแน่นอน! เวลานานๆ พบกันครั้ง ก็จะต้องเล่าเรื่องลูกๆ ให้ฟัง และภูมิใจที่มีลูกเก่งได้ดีมีความสุขทุกคน

ดร. สายสุรี จุติกุล

นับว่าเป็นบุญและโชคดีของผมที่ได้มีโอกาสรู้จักและได้ทำงานร่วมกับท่านอาจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต ในฐานะผมเป็นผู้ได้บังคับบัญชา เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2517 ท่านอาจารย์ ดร.สิปปนนท์ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ขณะนั้นผมเป็นอาจารย์อยู่ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันหนึ่งท่านได้โทรศัพท์ชวนผมไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านอาหารแห่งหนึ่งที่มหาวิทยาลัยมหิดล แล้วท่านชวนผมให้ไปเป็นรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ผมก็ตื่นเต้นและตกใจพอสมควรว่า ทำไมจึงจะเจอะเจอมาที่ผม ผมถามท่านด้วยความเคารพว่า “ท่านอาจารย์ครับ ผมจะทำได้หรือ เพราะผมไม่ได้เรียนมาทางบริหารการศึกษานะครับ” ท่านตอบว่า “ผมเองก็ไม่ได้เรียนมาเช่นเดียวกัน เราไปช่วยกันปฏิรูปการศึกษา เพราะการศึกษาของเราต้องการปรับปรุงพัฒนาอีกมาก” ผมรู้สึกเป็นเกียรติกับขนาดนั้น คิดแต่เพียงว่าจะไปเรียนมาเช่นเดียวกัน เราไปช่วยกันปฏิรูปการศึกษา เพราะวิชาที่ได้เล่าเรียนมาเท่านั้นเอง ผมก็เลยตอบท่านอาจารย์ ดร.สิปปนนท์ ไปว่า “ท่านอาจารย์ครับ ด้วยความเคารพครับ ผมขอไปถามผู้ใหญ่ทางมหาวิทยาลัยก่อนได้ไหมครับ”

ท่านอาจารย์ ดร.สิปปนนท์ ตอบผมว่า “ไม่ต้องไปถามหรอก ผมได้ไปถามและขออนุญาต ท่านศาสตราจารย์ ดร.สาโรช บัวศรี และศาสตราจารย์ ดร.ละม้ายมาศ ศรีทัต (อธิการบดีและรองอธิการบดีในขณะนั้น) ไว้แล้ว ทั้งสองท่านได้

อนุญาตแล้ว เหลือแต่เพียงการตัดสินใจของอาจารย์เท่านั้นเอง และผมก็ได้ปรึกษาผู้ใหญ่หลายคนแล้ว”

อาหารมื้อกลางวันมีอันผ่านไปด้วยความไม่อร่อยนักสำหรับผม เพราะตื่นตื่นและคิดหนักมาก ผมก็เลยเรียนท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ ไปได้ว่า “ท่านอาจารย์ครับ ขอผมไปนอนคิดอีกสักคืนนะครับ แล้วพรุ่งนี้ผมจะเรียนท่านทางโทรศัพท์” ท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ตอบผมว่า “ผมได้เตรียมห้องทำงานไว้ให้ อาจารย์แล้ว พรุ่งนี้ขอให้อาจารย์ไปรับประทานอาหารกลางวันกับผมที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาตินะ ผมจะสั่งอาหารอร่อยๆ แกงถนนวนสุโขทัยรอไว้” ผมก็รับปากท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ ว่า “ครับ ผมจะไปรับประทานอาหารกลางวันในห้องทำงานของอาจารย์” แล้วเราก็แยกย้ายกันกลับ

เมื่อผมกลับถึงมหาวิทยาลัยก็รีบตรงไปถามหัวหน้าคณะวิชาที่ผมสังกัด คือ ศาสตราจารย์ ดร.ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และเรียนท่านว่า “ท่านอาจารย์ครับ อาจารย์ ดร.สิปพนธ์ ท่านมาชวนผมไปรับประทานอาหาร แล้วท่านก็ชวนผมให้ไปทำงานกับท่านที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ท่านอาจารย์เห็นเป็นอย่างไร” ศาสตราจารย์ ดร.ละม้ายมาศ ศรีทนต์ ตอบผมว่า “อันนี้รู้แล้ว เพราะ ดร.สิปพนธ์ มาพบฉันและ ดร.สาโรช แล้ว และเขาก็ประชุมกันแล้ว ทุกคนเห็นว่าเธอควรไปช่วย ดร.สิปพนธ์ เพราะไปช่วยกันคิดแนวทางเพื่อปฏิรูปการศึกษา”

ผมกลับบ้านไปนอนคิด ในที่สุดได้ข้อสรุปกับตนเองว่า เมื่อท่านผู้ใหญ่ผู้บังคับบัญชาเห็นคุณค่าของเรา แล้วเราจะปฏิเสธได้อย่างไร ถ้ารักการสอนและการวิจัยเมื่อไปทำงานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแล้ว ก็ยังสามารถแบ่งเวลามาสอนและทำงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ก็ได้ จึงได้ตัดสินใจไปทำงานกับท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์

ในวันรุ่งขึ้นก็ไปพบท่านและไปรับประทานอาหารกลางวันกับท่าน และตอบท่านว่า “ท่านอาจารย์ให้เกียรติผมมาก ผมยินดีมาทำงานกับท่านครับ” ท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ก็ดีใจ แล้วก็พาไปดูห้องทำงานซึ่งเป็นห้องทำงานเก่าของท่าน ศาสตราจารย์ ดร.กำแหง พलगูร ดร.สิปพนธ์เองท่านใช้ห้องรองเลขาธิการสภาการศึกษา สองห้องนี้เชื่อมกัน เปิดประตูถึงกันได้ ใช้ห้องน้ำร่วมกัน มีห้องเลขานุการร่วมกัน สองห้องนี้มีลักษณะเหมือนกันทุกประการ เป็นเพียงห้องหนึ่งอยู่ทิศเหนือ อีกห้องหนึ่งอยู่ทิศใต้ ใช้ฝาผนังและมีประตูเดินเข้าหากันได้

ในช่วงที่รับประทานอาหารกลางวันนั้น ท่านอาจารย์ก็สอนวิธีทำงานว่า เราจะมาทำอะไรกัน เพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในสมัยนั้น มีเลขาธิการ และรองเลขาธิการเพียงคนเดียว ท่านมอบหมายงานให้ดูแลงานของกองต่าง ๆ ท่านดูแลแผนและนโยบายและการเผยแพร่ ส่วนผม ท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ให้ดูแลงานวิจัยและประเมินผลการศึกษา โดยมอบหมายว่า ภายในสองปีเราจะต้องให้หน่วยงานภายนอกมาประเมินสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และระหว่างข้าราชการเองก็จะมีกรมวนเวียนกันทุกๆ สองปีเช่นเดียวกัน ผมได้เรียนรู้วิถีคิด วิถีทำงาน จากท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ มาก อาจารย์เป็น

นักประชาธิปไตยที่มีจิตใจกว้างขวาง สามารถชนะใจผู้บังคับบัญชา ทุกคนให้ความเคารพรักเหมือนพี่น้องร่วมครอบครัวเดียวกัน เป็นกันเองมาก สามารถบูรณาการความคิด เชื่อมโยง มีความสามารถสังเคราะห์ข้อมูลที่กระจัดกระจายให้เป็นภาพของความรู้ได้ชัดเจน มีความสามารถในการเขียนเป็นเลิศ เขียนสั้นๆ แต่กินความกว้างไกลมาก

เป็นทั้งผู้ใหญ่ที่ให้ความเอ็นดู ใส่ใจรายละเอียด รู้ถึงความทุกข์ร้อนของทุกคน ตั้งแต่คนงาน ภารโรง ลูกจ้าง คนรถ และที่สำคัญคือให้ความเมตตากับทุกคนที่เดือดร้อน เป็นทั้งผู้บังคับบัญชาและเพื่อนที่ให้ความอบอุ่น ผมเองตอนแรกที่กลัวๆ กลับมีความสุขมากที่สุดในชีวิตการทำงานราชการ เมื่อได้ไปร่วมงานกับท่านอาจารย์ ดร.สิปพนธ์ มาตลอดอายุราชการ ท่านเป็นผู้ให้ทั้งความรู้และหน้าที่การงานกับผม สุดท้ายผมจะสรรหาคำพูดใดๆ มาบรรยายได้

ศาสตราจารย์ ดร. พจน์ สะเพียรชัย

ศาสตราจารย์ ดร.สิปพนธ์ เกตุทัตเป็นผู้นำทางความคิดและได้บุกเบิกงานพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดมาในแวดวงการศึกษา ท่านเป็นที่เคารพศรัทธาในฐานะบุรุษนิยบุคคลผู้ผลักดันการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องกว่า 30 ปี

นับตั้งแต่ปี 2517 ท่านได้รับเป็นประธานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม ข้อเสนอจากคณะกรรมการดังกล่าวถือได้ว่า เป็นการพลิกโฉมแนวคิดในเรื่องการศึกษาของไทย และได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการจัดการศึกษาให้เน้นการสนองตอบต่อชีวิตและปัญหาของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในระดับรากหญ้ามากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ การปรับเปลี่ยนหลักสูตร และการปรับโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการจัดตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อเป็นกลไกในการเข้าถึงผู้ด้อยโอกาสและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และการโอนย้ายงานประถมศึกษากลับสู่กระทรวงศึกษาธิการภายใต้การบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่มีองค์คณะบุคคลในระดับต่างๆ เป็นหลัก

ต่อมาในช่วงปี 2537 ด้วยความห่วงใยในทิศทางและสภาพการจัดการศึกษาที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนให้ทันสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ท่านได้กรุณารับเป็นประธานคณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์” ที่ธนาคารกสิกรไทยได้รับเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินงาน และ “เดินสาย” เปิดการสัมมนาทั่วประเทศ โดยเน้นบทบาทของการศึกษาที่จะต้องพัฒนาประชากรให้ “ก้าวทันรู้ทันโลก” นับเป็นการจุดประกายการปฏิรูปการศึกษาคครั้งสำคัญที่นำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ต่อมา

นอกจากการมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดทิศทางและนโยบายทางการศึกษาแล้วศาสตราจารย์ ดร.สิปพนธ์ ยังเฝ้าติดตามการนำสู่การปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ช่วยดูแลแก้ปัญหาและเตือนสติไม่ให้หลงทิศหลงทาง

เมื่อครั้งท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พวกเราที่อยู่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รับความเดือดร้อนจากความขัดแย้งภายในองค์กร

ที่จัดตั้งใหม่ เมื่อความทราบถึงท่าน ท่านได้ช่วยแก้ปัญหาให้อย่างกล้าหาญและฉับไว ไม่ปล่อยให้เหตุการณ์ยืดเยื้อ ยิ่งความสงบสุขและสมานฉันท์ให้กลับคืนสู่องค์กรในเวลาไม่ช้านาน

อีกเหตุการณ์ที่ดิฉันจำได้ดี เกิดขึ้นเมื่อมีการหารือเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนมหิดล-วิทยานุสรณ์ เพื่อเป็นโรงเรียนสำหรับผู้มีความเป็นเลิศทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของท่านที่ต้องการเห็นการศึกษาพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพ ไม่ดึงคนเก่งลงมา แต่ให้ช่วยดันคนอ่อนให้ไปสู่มาตรฐาน ในวันนั้นได้มีผู้เสนอหลักสูตรที่เข้มในเรื่องวิทยาศาสตร์ ท่านอาจารย์ได้กล่าวเตือนในทันทีว่า หลักสูตรสำหรับนักวิทยาศาสตร์ควรมีการสอนวรรณคดี เพื่อให้ผู้เรียนมีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ และต้องเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เพื่อช่วยกำกับความคิดที่กว้างไกลเหล่านี้ นับเป็นคำเตือนที่เชื่อว่าได้มีส่วนกำหนดทิศทางการเรียนการสอนสำหรับผู้มีความเป็นเลิศในระยะต่อมา

สำหรับพวกข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการที่ได้มีโอกาสร่วมงานกับท่าน ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต จึงเปรียบเสมือน “ครู” ผู้จุดประกายทางความคิด ติดตามดูแล เตือนสติด้วยความห่วงใย และเป็นแบบอย่างของผู้บริหารที่เปี่ยมด้วยอุดมการณ์และจริยธรรม

คุณหญิงเกษมา วรวรรณ ณ ออยุธยา

อาจารย์ได้เข้ามาทำงานด้านการปฏิรูปการศึกษาในช่วงที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ระบบการกระจายอำนาจสู่ประชาชน อันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ และได้ทำเป็นงานที่ต่อเนื่องกันตลอดมา ซึ่งงานของท่านจะปูทางให้สังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมแห่งความรู้ได้ในที่สุด เมื่อราว พ.ศ.2519 ผมได้มีโอกาสสัมภาษณ์อาจารย์เรื่องประเด็นสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา สิ่งที่น่าสนใจผมมาจนทุกวันนี้ คือ เมื่อถามว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร ซึ่งผมได้คาดไว้ว่า อาจารย์คงตอบทำนองว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นจะเป็นตัวนำเศรษฐกิจและสังคมไปสู่ความมั่งคั่งผาสุก แต่อาจารย์กลับตอบว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต้องเป็นตัวสนองความต้องการของเศรษฐกิจและสังคม เป็นตัวตามไม่ใช่ตัวนำ คำตอบนี้มีผลต่อแนวคิดของผมเองมากมาจนทุกวันนี้

ศาสตราจารย์ ดร. ยงยุทธ ยุทธวงศ์

เท่าที่ผมได้เคยรับใช้ท่านอาจารย์สิปปนนท์ฯ มาประมาณ 30 ปี ท่านเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบละเอียดถี่ถ้วน มีความเกรงใจ ไม่อยากกรบกวนผู้อื่นโดยไม่จำเป็น และใช้ชีวิตไม่ฟุ้งเฟ้อ

ในการเดินทางไปราชการต่างจังหวัด ส่วนใหญ่จะไปเพียง 2 คน คือ รัฐมนตรีฯ และเลขาธิการรัฐมนตรีฯ ท่านไม่ประสงค์ให้มีผู้ติดตามเป็นคณะใหญ่ เพราะเกรงจะเป็นภาระของทางจังหวัด บางครั้งท่านไม่ยอมให้จัดเลี้ยงต้อนรับ ยกเว้นเป็นการจัดเลี้ยงของจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัด และระหว่างพักค้างคืน

ในต่างจังหวัด ปกติท่านตื่นนอนเช้าทุกวัน เป็นหน้าที่ของผมที่จะต้องไปรื้ออยู่หน้าห้องนอนของท่านทุกเช้าเช่นกัน ผมได้เคยเรียนถามว่า ท่านต้องการตำรวจติดตามไหม คำตอบคือคุณนั่นแหละ และเรียนถามอีกหลายคำถาม คำตอบก็คือผมอีกนั่นแหละ และท่านไม่ไว้ใจคนที่ท่านไม่รู้จักดีพอมาร่วมงานกับท่าน ท่านระมัดระวังการเลือกคน และใช้เวลาศึกษานิสัยใจคอนานพอสมควรก่อนตัดสินใจ โดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา และการตั้งใจทำงาน เลือกคนให้เหมาะกับงาน เลือกคนที่ทำงานด้วยใจรัก สมอบ มีฝีมือ ขยันหมั่นเพียร และประณีต

เหตุผลประกอบการตัดสินใจเลือกเลขาธิการรัฐมนตรีฯ คือ 1. ความซื่อสัตย์สุจริต 2. หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส 3. ต้องมีมนุษยสัมพันธ์สูงมาก 4. ต้องเป็นผู้บริหารระดับสูง

ท่านบอกว่า ผมอยู่ใน 4 ข้อนี้

บางครั้งถ้ามีราชการเร่งด่วน อาจขอให้มียอดตำรวจทางหลวงนำ ปกติจะไม่ใช้รถตำรวจทางหลวง ถ้าเดินทางโดยรถไฟจะมีตำรวจรถไฟช่วยดูแลรักษาความปลอดภัยตลอดการเดินทางไปถึงปลายทาง เมื่อถึงจังหวัดจะมีรถตำรวจทางหลวงหรือตำรวจท้องที่นำ แม้แต่ในเวลากลางคืน จะมีตำรวจเฝ้าดูแลอยู่ที่โรงแรมด้วย

วันเสาร์ที่ 19 ธันวาคม 2524 เวลา 14.35 น. สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดสวนสมเด็จพระเจ้า จ.ศรีสะเกษ (สวนสาธารณะ) โดยมีท่านเป็นผู้กราบบังคมทูลถวายรายงานฯ ตอนเย็นวันเดียวกัน ก่อนการประกาศทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เรื่องปรับคณะรัฐมนตรี โดย ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี สมัยที่ 3 เวลา 20.00 น. ฯพณฯ พลเอก เปรมฯ ได้โทรศัพท์มาถึงท่าน ได้ยินท่านกราบเรียนตอบไปว่า “ผมอยู่ข้างนอก จะช่วยได้มากกว่า” หลังจากนั้นท่านได้วางโทรศัพท์และพูดกับผมว่า “เราสบายแล้ว ได้พักผ่อน”

สุทิป ธีรทิป

เด็กๆ บ้านอื่นสมัยนั้น ก็มีเรียนพิเศษกันบ้างเล็กน้อย (ไม่เหมือนสมัยปัจจุบัน) รินาก็อยากเรียนบ้าง เพราะรินาก็คิดว่าตัวเองเป็นคนที่ไม่เรียนหนังสือไม่เก่ง ตั้งแต่เล็กมาอย่างมาก็ได้แค่ Mean ก็อยากเรียนเก่งกับเขาบ้าง ขอเดดดีเรียนพิเศษ (ขอเงินไปเรียนพิเศษ) เดดดีบอกเสมอเลยว่าจะไม่ต้องไปเรียนหรอก เรียนในห้องก็พอแล้ว ตั้งใจเรียนในห้องเรียน เวลาว่างเอาไปทำอย่างอื่น เล่นไล่จับเล่นซ่อนหาคุณดูต้นไม้ ยิ่งดึกว่าอีก พวกเราก็เลยไม่เคยได้เรียนพิเศษกัน เรื่องที่วิสมัยก่อนถ้าอยากดูทีวีก็ต้องไปดูบ้านคนอื่น บ้านเรามีชาวตำหนั้น แล้วก็เปิดเฉพาะดูข่าว พวกเราก็เลยเป็นคนไม่ติดทีวีมาตั้งแต่เด็กๆ เวลาดูข่าวก็ต้องนั่งดูด้วยกันพร้อมหน้าพร้อมตา พอจบข่าวก็เข้านอน (สมัยก่อน 20.30 ก็จบข่าวแล้ว) ทุกคนเข้านอนพร้อมกันหมด ถ้าตื่นมาตี 3 ตี 4 ก็เห็นเดดดีลุกขึ้นมาทำงานแต่เช้า เดดดีบอกว่าควรเข้านอนแต่หัวค่ำ จะทำให้สมองและจิตใจโปร่งใส รินาก็เลยเลียนแบบมาจนทุกวันนี้

จริงอยู่ อาจารย์สิปปนนท์เป็นครูสอนผม ผู้เป็นฝรั่งโดยกำเนิด เป็นเวลา ยาวนานกว่า 30 ปี แต่ไม่ได้เป็นครูภาษาไทย จึงไม่อาจโทษท่านสำหรับการใช้ ภาษาในเขียนครั้งนี้

ผมได้พบอาจารย์ครั้งแรกเมื่อ 31 ปีที่แล้ว ตอนที่ท่านกำลังปฏิรูปการ ศึกษาไทย และได้รับเชิญมาสอนนักศึกษาเราทั้งไทยและฝรั่ง ณ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ นี้แหละเป็นการเริ่มต้นของการเป็นลูกศิษย์กับอาจารย์ ต่อมาอีกสองปีได้จบการ เป็นศิษย์ทางการและเริ่มเป็นศิษย์ทำงาน คือเป็นลูกน้องของอาจารย์ที่สนง. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในช่วงเวลานั้นอาจารย์ได้สอนเรื่องนอกตำรา กล่าว คือ “การศึกษาของชาติว่าด้วยระบบราชการ” เว้นวรรคอีก 18 ปี อาจารย์ได้สืบ ต่อการสอนฝรั่งในฐานะเป็นเพื่อนบ้าน ณ อำเภอสันทราย จ.เชียงใหม่ คืออาจารย์ สิปปนนท์และ อาจารย์ Emilie มีบ้านห่างจากบ้านภรรยาของผมประมาณหนึ่ง กม. ตอนนั้นอาจารย์สอนวิชาออกหลักสูตรนอกระบบราชการ คือ “เรื่องของชีวิต” ตลอดจนความสัมพันธ์/ไม่สัมพันธ์ระหว่างชีวิตและการศึกษา/การเมืองแห่งชาติ

ไม่ว่าอาจารย์สิปปนนท์เป็นรัฐมนตรีกี่ครั้ง เป็นเลขาธิการที่สำนักงาน เป็น ประธานคณะกรรมการก็สุด เป็นนักเขียนที่เล่ม ตำแห่งทั้งปวงนี้ยังไม่สำคัญ เท่ากับความเป็นมนุษย์ เป็นครู ส่วนผมเอง ถ้าไม่ได้มีโอกาสเรียนกับท่านตลอด 31 ปีที่ผ่านมา ผมคงจะเข้าใจโลกของเราน้อยกว่านี้อีก 50%

ท้ายสุดนี้ ผมผู้เป็นลูกศิษย์เก่าแก่ของท่านอยากจะขอระลึกถึงความดีของ อาจารย์สิปปนนท์เป็นฉากๆ โดยเฉพาะตอนที่ท่าน . . .

- แลกเปลี่ยนแนวคิดการศึกษากับนักศึกษาอย่างเสมอภาค ณ ห้องเรียน ในมหาวิทยาลัย
- ให้คำปรึกษาในเรื่องงานอย่างเป็นพ่อเป็นเพื่อน
- เป็น รมต.ศธ. และได้ต่อสู้กับความคิดอันดีกดับบรรพ
- และอาจารย์ Emilie ถีบจักรยานพร้อมขนมมาเยี่ยมที่บ้าน
- และอาจารย์ Emilie ยอมให้ปล้นต้น avocado ที่แสนอร่อยที่บ้านของท่าน

- และอาจารย์ Emilie ช่วย ตกแต่งต้นคริสต์มาสพร้อมดื่ม margarita หล่อลื่น

- นั่งกินข้าวและแลกเปลี่ยน แนวคิดเชิงปรัชญากับชาวบ้านชนเผ่า

- เป็นผู้ไกล่เกลี่ยการถกเถียง ระหว่างนักวิชาการและคนยากจนในการ ร่างแนวคิดเกี่ยวกับ “การคืนพลังอำนาจให้ ชุมชน”

เคน แคมป์ (ลูกศิษย์ถาวร)

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

วิทยาลัยป้องกัน ราชอาณาจักร วปอ.18

ปี 2518 แดดดีไปเรียนที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ตอนนั้นริสาเพิ่ง เข้าโรงเรียนประถมก็ยังไม่รู้เรื่องอะไร ทำไม่แก็แล้วยังไปโรงเรียนอีก หนนี้ไปเรียนเป็น นักเรียนจริงๆ ไม่ได้ไปสอน เวลาว่างเลี้ยงสังสรรค์ ของ วปอ.18 ก็มักไปกันทั้ง ครอบครัว ปรากฏว่าเพื่อนๆ แดดดีที่วปอ. 18 ส่วนใหญ่ก็อายุโตมากแล้ว(แก็) ลูก ของท่านอื่นๆ เรียนมหาวิทยาลัยหรือทำงานกันแล้ว แต่ลูกๆ แดดดียังเด็ก ที่มี เด็กกว่าก็เป็นเพียงลูกอาจารย์หมอนัดดา ศรียามัย และลูกคุณอาวีระ สุสังกรกาญจน์ ที่จะได้ดีกว่าเรา เวลาว่างเลี้ยงปีใหม่ทำให้เราไม่เคยได้อยู่ถึงการข้ามปีใหม่เลย แดดดีมักเอาลูกเป็นข้ออ้างในการกลับก่อน “ริสาว่างนอนแล้ว” ที่จริงริสายังอยาก เล่นอยากดูอยู่เลย แต่รู้ว่าแดดดีและมามีไม่ชอบงานเลี้ยงเลี้ยงสังสรรค์ ก็เลยต้องยก ขบวนกลับบ้าน

พฤษภาคม 2519 เป็นวาระที่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) รุ่นที่ 18 มีกำหนดเดินทางไปต่างประเทศเพื่อศึกษาดูงาน ตามวัตถุประสงค์ ของวิทยาลัยฯ โดยสำหรับสายยุโรป 1 นั้น ประกอบด้วยนักศึกษาชาย 17 คน หญิง 2 คน โดยมีดร. สิปปนนท์ เกตุทัต และข้าพเจ้าอยู่ในสายนี้ด้วย และประเทศ ที่จะต้องไปศึกษาดูงาน คือ ตุรกี อิสราเอล ออสเตรเลีย ผ่านแวงกรุงลอนดอน ไปประเทศ นอร์เวย์ ผ่านแวงกรุงโคเปนเฮเก้น ไปดูงานที่สเปนเป็นประเทศสุดท้าย โดยกลับ ผ่านเมืองฟรังเฟิร์ต ประเทศเยอรมนี

เราออกเดินทางตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2519 ซึ่งหลังจากต่อเครื่องบิน หลายเที่ยว จึงถึงประเทศที่จะต้องศึกษาดูงาน ก็ปรากฏว่า ต้องใช้เวลาในประเทศ ตุรกี 5 วัน อิสราเอล 3 วัน ออสเตรเลีย 2 วัน โดยแต่ละประเทศเจ้าบ้านจัดโปรแกรม เป็นทางการไว้ให้ค่อนข้างมาก รวมทั้งการเลี้ยงต้อนรับ ส่วนใหญ่จะมีเวลาไป เที่ยวเดินชมสถานที่ได้น้อย และมักไปกันเป็นกลุ่มค่อนข้างใหญ่ แต่หลังจากที่แวง กรุงลอนดอน ที่ไม่มีรายการศึกษาดูงาน 2 คืนแล้ว เราก็เดินทางต่อไปถึงกรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม และวันแรกก็มีเวลาที่จะไปเที่ยวชมเมือง ได้ก่อนการดูงานวันรุ่งขึ้น เราต่างแยกย้ายกันไปเป็นกลุ่มเล็กๆ แล้วแต่ความสนใจ ซึ่งข้าพเจ้าก็มีความยินดีที่พบว่า ดร.สิปปนนท์ ก็มีความสนใจที่ตรงกัน เราจึงมุ่งที่ จะเดินไปชมสวนสาธารณะที่ชื่อชื่อของประเทศนี้ ซึ่งเป็นประเทศเล็ก ประชาชนที่

เดินอยู่ตามถนนดูไม่ใคร่มากนัก ถึงแม้จะเป็นวันชาติแต่สตรีนั้นทั่วไปในวันนั้น แต่งตัวแบบประจำชาติเหมือนกันแทบทั้งหมด โดยนุ่งกระโปรงยาวสีคล้ายๆ ลายสก๊อต ใส่เสื้อแขนยาวสีขาว และสวมเสื้อกั๊กลายสี ท่าทางยิ้มแย้ม สุภาพ เรียบร้อย(ไม่เห็นมีลักษณะเป็นเมือง “ฟรีเซ็กซ์” อย่างที่เข้าใจกันแต่แรก)

Vigeland Sculpture Park เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก ตรงกลางเป็นที่โล่งที่มีการแสดงถาวรของศิลปินแกะสลักโดยศิลปินตามชื่อของสวนแห่งนี้ โดยงานชิ้นเอกอยู่ที่เสาหิน(Column)ที่โตขนาดประมาณ 3 เมตรที่ฐาน สูงขึ้นไปเรื่อยเล็กน้อยประมาณไม่ต่ำกว่า 20 เมตร จากพื้น 2 เมตรขึ้นไปจนถึงยอด เต็มไปด้วยรูปแกะสลักร่างกายมนุษย์ที่เปลือยทั้งหญิงและชาย ทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ทับถมกันขึ้นไป จากเวทีกลมใหญ่ที่ตั้งเสานี้เป็นบันไดลาดลงไปโดยรอบ ประดับด้วยแท่นหินเป็นแนวรัศมีออกไปจากเวที 6 แฉก จนถึงบนกำแพงเตี้ยๆ บนแต่ละแท่นมีรูปสลักชาย-หญิงเป็นคู่ตั้งแต่วัยหนุ่มสาว ไปจนถึงวัยชราในอริยาบทต่างๆ ทั้งการคุยกัน กอดรัดกั้น หยอกล้อกัน ปรับทุกข์กัน เล่นกับเด็ก ฯลฯ ซึ่งทั้งหมด ดูเหมือนจะแสดงถึงชีวิตครอบครัวของมนุษย์ ที่น่าชมและน่าทึ่งเพราะรูปสลักทั้งหมด มิได้มีลักษณะไปในทางหยาบโลนแต่อย่างใด เนื่องจากอากาศยังค่อนข้างเย็น เราสองคน คงเป็นเพียงคนส่วนน้อยไม่เกิน 10 คนที่ไปชมสวนแห่งนี้

ที่กรุงโคเปนเฮเกน เดนมาร์ก อันเป็นที่ผ่านแวะ โดยไม่มีการศึกษาดูงาน เราสองคนก็ได้มีโอกาสไปเดินเล่นเช้าวันหนึ่งที่สวนสาธารณะ Tivoly Garden ซึ่งถึงแม้ว่าอากาศยังค่อนข้างเย็นอยู่ แต่วันนั้นบังเอิญมีแดดอ่อนๆ เรามัวเดินชมต้นไม้ดอกไม้เพลิน ไม่ทันสังเกต เดินเฉียดหญิงสาวชาวเดนมาร์ค 2-3 คน ที่ฉวยโอกาสมานอนอาบแดดโดยไม่ใส่เสื้อ

นายแพทย์ นัสดา ศรียาภัย

ชาว วปอ.18 มีคุณลุงทั้งหลายที่ชื่นชอบการตีกอล์ฟ จึงมีการนัดสังสรรค์กันหลายครั้งที่ โรงแรมรถไฟหัวหิน เนื่องจากท่านอดีตผู้ว่าการรถไฟ คุณธวัชแสงประดับ ก็อยู่รุ่นนี้ พวกเราจึงได้ไปเฮฮาที่หัวหิน บ้านเราจะเลือกนอนห้องใหญ่ ตรงหัวมุม คือ 5 คนห้องเดียว เป็นความประทับใจในโรงแรมรถไฟ เวลาจะเข้าห้องน้ำซึ่งอยู่ด้านนอก ต้องเปิดประตูห้องน้ำกับห้องนอนต่อกัน กลางคืนผู้ใหญ่ส่วนหนึ่งที่ชอบร้องเพลงก็จะไปรวมตัวกัน ส่วนแดดดีมักชวนพวกเราเล่นไฟบริดจ์กับคุณลุงคุณป้าต่างๆ ช่วงแรกๆ เป็นการถือแทนบ้าง ตอนหลังมา เริ่มเป็นพาร์ทเนอร์ตัวจริง สำหรับการเล่นไฟนั้น แดดดีสอนให้พวกเราเล่นตั้งแต่เด็ก แดดดีบอกว่าเล่นไฟจะทำให้รู้จักสังเกต รู้จักจำ รู้จักคิด วิเคราะห์ และวางแผน (แต่เวลาพวกเราเล่นไฟกัน บนโต๊ะไม่มีเงินสักบาท เพราะแดดดีห้ามไม่ให้เล่นพนันกันให้เล่นเพื่อลับสมอง) ชีวิตพวกเราได้ดีมาจนทุกวันนี้คงเป็นเพราะเล่นไฟกันตั้งแต่เด็กมั้ง ฮา พูดถึงการตีกอล์ฟ ต้องบอกเลยว่าบ้านเราไม่มีใครตีกอล์ฟเป็น เพราะแดดดีเคยพูดไว้ว่า “ถ้าเด็กไทยทุกคนยังไม่มีสนามหญ้าเขียวๆ ไม่มีสนามเด็กเล่นให้เล่น แล้วจะให้ผมตีกอล์ฟอย่างมีความสุขได้อย่างไร”

ดร.สิปปนนท์ เป็นนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 18 รุ่นเดียวกับผม เป็นเพื่อนร่วมรุ่นที่ผมให้ความนับถืออย่างสูง ในฐานะที่ท่านเป็นนักวิชาการ เป็น ครูบาอาจารย์ และเป็นสุภาพบุรุษสมบูรณ์แบบ

เมื่อนักศึกษา วปอ. รุ่นที่ 18 เดินทางไปทัศนศึกษาที่กรุงเทพฯ ประเทศออสเตรเลีย ผมและ ดร. สิปปนนท์ ได้พักอยู่ห้องเดียวกันที่โรงแรมแห่งหนึ่ง วาระนั่นเองที่ทำให้ผมและ ดร. สิปปนนท์ มีความคุ้นเคยกันมากยิ่งขึ้น เพราะได้พูดคุยกินข้าว กินเหล้า และออกไปดูเมืองยามค่ำคืนด้วยกัน

ในช่วงที่ผมเป็นผู้บัญชาการทหารอากาศ ทุกวันที่ 27 มีนาคม ซึ่งเป็นวันที่ระลึกกองทัพอากาศ เวลา 06.00 น. ผมและนายทหารชั้นผู้ใหญ่ระดับพลอากาศเอก พลอากาศโท จะไปทำพิธีสักการะอนุสาวรีย์กองทัพอากาศซึ่งมีอยู่ 3 ท่าน ที่อนุสาวรีย์บุพการีกองทัพอากาศ ณ ลานสวนสนามโรงเรียนนายเรืออากาศ ท่านบิดาของ ดร. สิปปนนท์ คือ นาวาอากาศเอก พระยาทะยานพิฆาต เป็นหนึ่งในบุพการีกองทัพอากาศ ดังนั้นในเช้าวันที่ 27 มีนาคม ของทุกปี ดร. สิปปนนท์ และครอบครัว จะไปร่วมสักการะอนุสาวรีย์บิดาของท่านพร้อมกับพวกเราด้วย ในโอกาสนั้นผมจึงได้พบปะสนทนากับ ดร. สิปปนนท์ และครอบครัวของท่านเป็นประจำ

พลอากาศเอกประพันธ์ ฐปะเตมีย์

จากการที่แดดดีได้ไปเรียน วปอ.18 ทำให้พวกเราได้มีโอกาสเที่ยวมากขึ้น (จากเดิมซึ่งก็บ่อยกว่าเพื่อนๆ อยู่แล้ว) เมื่ออาจารย์หมอนัดดา (ศรียาภัย) ชวนไปตรวจเยี่ยมชาวบ้านที่เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ก็เลยทำให้เราได้มีโอกาสไปเที่ยวได้กัน ผู้ร่วมชะตากรรมในครั้งนั้นก็มัครอบครัวอาจารย์เกษม สุวรรณกุล ครอบครัวอาจารย์ระวี ภาวิไล ครอบครัวอาจารย์หมอนัดดา บรรดาคุณหมอมและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจากสุราษฎร์ธานีและครอบครัวเรา การเดินทางเริ่มด้วยรถไฟสายกรุงเทพ-บ้านดอน แล้วต่อรถไปท่าเรือ เรือที่จะพาพวกเราไปเกาะเต่าตอนนี้ก็คือเรือตังก (ประมงแท้ไม่มีการดัดแปลงเหมือนสมัยนี้) นั่งเรือไป 8 ชั่วโมง ยกย้ายสัมภาระ 3 ครั้งเนื่องจากฝนตกย้ายไปย้ายมา จนถึงเกาะเต่าสะพานเทียบเรือโย้ๆ พวกเราดีใจมากน้ำใสปิ๊งแบบที่ไม่เห็นในปัจจุบันยกเว้นแต่ในสระว่ายน้ำ คั้นวันแรกชาวบ้านมารวมตัวกัน เนื่องจากแจ้งไปว่าจะมีการฉายหนังกลางแปลง เป็นหนังแถบว่าด้วยเรื่องราวสาธารณสุขและอนามัย

พื้นฐานต่างๆ (ไม่ว่าจะเป็นที่มาของหนังขายยาหรือเปล่า) เด็กชาวบ้านมามองดูพวกเราเห็นเป็นของแปลก

ที่เกาะไม่มีไฟฟ้าใช้ ต้องปั่นไฟ ผู้หญิงนอนกันในสุสาน ส่วนโพนีและพี่ๆ ผู้ชาย (เป็อบ อรุณ) นอนในโรงเก็บข้าว ซึ่งมีตุ๊กแกเยอะมาก ยังใช้ออกันจนทุกวันนี้ว่าโดนตุ๊กแกเกาะหลัง แดดดีพาเราไปดำน้ำ Snorkel ทุกวันเมื่อว่างจากการนั่งคุยกับพระหรือผู้ใหญ่บ้าน ช่วงที่เราไปอยู่เกาะนั้นเป็นการเริ่มปลูกมะพร้าวของชาวเกาะเต่าเพื่อเพิ่มรายได้ ที่เกาะเต่าในยุคนั้นมีต้นมะละกอเยอะมาก จนชาวบ้านเอามะละกอไปเลี้ยงหมู มามีต้นเต็นมากไม่เคยเห็นมะละกอเยอะแบบนี้ไปเก็บมะละกอมาปอกให้เราทานกันทุกเช้า อยู่เกาะเล่นน้ำกันจนตัวดำและลอก อยู่หนึ่งสัปดาห์ก่อนกลับ

ดิฉันมีความคุ้นเคยกับ ดร. สิปปนนท์และครอบครัวของท่านมาเป็นเวลานานกว่า 30 ปี แล้ว ทั้งนี้เพราะท่านสนิทสนมกับ ดร. ระวี ภาวิไล ซึ่งเป็นพี่ชายของดิฉัน เมื่อลูกๆ ของเรายังเด็กอยู่ เราทั้งสามครอบครัวเคยไปปิกนิกกันที่วังตะไคร้ เด็กๆ เล่นน้ำกันสนุกสนานมาก เดี่ยวนี้ต่างก็มีครอบครัวกันไปหมดแล้ว แต่เราก็มองจดจำวันแห่งความสุขที่เต็มไปด้วยมิตรจิตมิตรภาพได้ หลังจากนั้นในปี 2518 ดิฉันได้มีโอกาสเข้าศึกษาในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 18 ซึ่งเป็นรุ่นเดียวกับ ดร. สิปปนนท์ การศึกษาในห้องเรียนรวมทั้งการเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างจังหวัดและต่างประเทศเป็นระยะเวลา 1 ปี ทำให้เรามีความคุ้นเคยสนิทสนมกันมากขึ้น ต่อมาท่านได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐมนตรีในคณะเดียวกับ ดร. สุธี ทำให้เรามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ดร.สิปปนนท์ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อตรง เป็นที่ประจักษ์ทั้งในวงการศึกษาและธุรกิจ และเป็นผู้ที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ นานัปการ อีกทั้งเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยนุ่มนวล เจรจาไพเราะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จึงเป็นที่รักของมิตรสหายและผู้ที่มีโอกาสเสวนาด้วย

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงพยอม สิงห์แสน

ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

จาก สสวท. ถึง AIT

สมัยเราเด็กๆ ตอนเข้ามามีจะขับรถไปส่งเราที่โรงเรียนสาธิตจุฬาฯ ก่อนไปทำงานที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถนนสุขุมวิท แยกเอกมัย และรับเรากลับบ้านจากโรงเรียน ทุกวันรถติดมาก ทำให้เราคิดว่าถ้ามามีขับรถเมื่อไหร่รถติดเมื่อนั้นขณะที่พวกเรานั่งรถที่แดดดีขับเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ซึ่งรถว่างกว่ามาก พวกเราเลยคิดว่าแดดดีขับรถเก่งกว่า เพราะขับที่ไรรถก็ไม่ติด ขณะที่มามีขับที่ไรรถติดทุกที

ทุกวันนี้ก็ยังเป็นเรื่องของการขับรถ คือถ้าต้องไปในที่ที่หาที่จอดรถยาก วิชาจะต้องเป็นคนขับ เพราะดวงดีที่สุด ได้ที่จอดเสมอ แต่ถ้ามามีขับต้องวนกันอยู่นั่นแหละ หรือต้องจอดไกลมาก ไม่ว่าจะป็นสยามแสควร์ มาบุญครอง หรือตามงานแฟร์ต่างๆ เมืองทองธานี แต่สำหรับการขับรถในบ้านเรานั้น ขับกันได้ทุกคนสามารถผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันได้ตลอด

ปี 2520 ตอนริสาอยู่ป. 4 มามีย้ายจาก สสวท. ไปอยู่สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย AIT ซึ่งเรารู้สึกว่าไกลมาก บ้านเราจากเดิมว่าตื่นเช้ามากแล้วก็ต้องตื่นเช้าขึ้นเนื่องจากมามีต้องขึ้นรถรับส่งตอน 6.10 น. ด้วยกฎเหล็กที่ต้องทานอาหารเช้าพร้อมกัน ทำให้เราต้องตื่นกันเช้าขึ้นคือ 5.30 เพื่อรับประทานอาหารเช้ากันตอน 5.45 น. ทุกวัน และแดดดีก็ขับรถไปส่งเราที่สาธิตจุฬาฯ ก่อนไปทำงาน เราเลยกลายเป็นนักเรียนที่มาเช้ามาก มีเวลาช่วงเช้าในการเล่นและเข้าห้องสมุดอ่านหนังสือ ซึ่งริสามาเริ่มอ่านหนังสืออย่างมากก็ตอนนี้เอง แต่หนังสือที่อ่านเป็นพวกนิทานต่างๆ และนิยายเท่าที่มีในห้องสมุดโรงเรียน แดดดีสนับสนุนให้เราอ่านหนังสือ จะเป็นหนังสืออะไรก็ได้ แต่แดดดีมามีก็กำหนดเวลาในการอ่านหนังสือ เช่นไม่ให้อ่านตอนกลางคืน หลังสองทุ่มครึ่ง แต่พวกเราทุกคนก็ชอบแอบอ่านโดยปิดไฟห้องนอนแล้วก็คลุ่มไปอ่านหนังสือด้วยไฟคอมเล็กๆ

หลังจากที่มามีไปอยู่ AIT ได้ไม่นานก็ปวดหลังและต้องเข้าโรงพยาบาลศิริราช ตารางเวลาของพวกเราเปลี่ยนแปลงคือตื่นเร็วขึ้น เนื่องจากช่วงนั้นริสา

ไปนอนกับมามีที่โรงพยาบาลศิริราช ทำให้แดดดีต้องขับรถจากบ้านเศรษฐศิริไปศิริราช เยี่ยมมามี รับริษาแล้วไปโรงเรียน จากนั้นค่อยไปทำงาน เย็นรับพวกเราจากโรงเรียนไปศิริราช แล้วค่อยกลับบ้าน มามีผ้าตัดเพื่อชุดเอาเนื้อ/กระดูกอกที่กระดูกสันหลัง ต้องพักผ่อนนาน (การผ่าตัดสมัยนั้นผ่ากันยาวมาก แผลเกิน 6 นิ้วช่วงนั้นทุกวันเสารริษาและแดดดีก็กลายเป็นแม่บ้านจ่ายตลาด เราไปซื้อของใช้กันที่สหกรณ์พระนครซอยอารีย์ และวันอาทิตย์ซึ่งเป็นวันหยุดของแม่บ้าน พวกเราต้องเข้าเวรทำกับข้าว แดดดีมีเมนูอร่อยเลิศที่ต้องใช้เวลาทำนานคือ ไข่เจียว แดดดีจะใช้เวลาตีไข่จนฟูไม่ต่ำกว่า 15 นาที เรียกว่าตีกันจนเมื่อยแขนเลย แต่ก็ยังเป็นอาหารที่อร่อยสุดยอด ข้าวร้อนๆ กับไข่เจียวแดดดีและน้ำปลาเป็นอาหารที่ทำจากใจและความรักของทุกคนในครอบครัว ถึงแม้ว่าบางครั้งอาหารที่พวกเราทำจะอร่อยน้อยไปหน่อยแต่ก็ไม่มีความไร้อาหาร (กลัวว่าถ้าบ่นแล้วต้องทำทุกอาทิตย์)

บางสัปดาห์ที่มามีมีงานวันเสาร์เราก็ยกกันไปทั้งบ้าน โดยที่แดดดีจะไปเล่นเทนนิสกับพวกเราในตอนเช้าและว่ายน้ำในตอนสาย/บ่ายๆ เสร็จแล้วเราก็จะพากันไปทานปลาทอดกรอบที่ร้านกังเจียมหมูซึ่งตอนนี้เป็นร้านเล็กๆ ห้องเดียวติดริมคลองรังสิต

ช่วงปิดเทอมเราก็จะไป AIT โดยมีมาให้ทำงานตอนเช้า แล้วเล่นตอนบ่ายหรือกลับกัน งานมีตั้งแต่เปิดซองจดหมายผู้สมัครเข้าเรียน พับกระดาษเอาจดหมายใส่ซอง ติดแสตมป์ และอีกหลายๆ งาน พวกเราถูกฝึกให้ทำงานกันตั้งแต่เด็กๆ ให้รู้ค่าของเงิน

พวกเราชอบว่ายน้ำกันมาก บางครั้งก็ไปว่ายน้ำที่อาร์ทเมนต์ของเพื่อนๆ แดดดี มามี เคยมี

เหตุการณ์ตื่นเต้นครั้งหนึ่ง เราเล่นชนช้างกัน โดยริษาขี่คอโทนี่ และริษาขี่คอพีโต้ ตอนหลังโทนี่หักหลังพริษาเดินไปที่น้ำลึกแล้วโทนี่ก็เริ่มดำน้ำลงไปพริสาก็ร้องโวยวาย แดดดีซึ่งนั่งเฝ้าริมสระก็กระโดดลงมาดึงตัวริษาขึ้นแดดดีเลยเปียกทั้งตัวกลับมาบ้านพวกเราทุกคนโดนดุหมด และทำโทษด้วยการให้เอาเอกสารในกระเป๋าใส่กระดาษ แดดดีมาตาก และต้องนั่งเฝ้าจนกว่าจะแห้ง

ผมได้มีโอกาสพบกับท่านอาจารย์สิปปนนท์และรับคำแนะนำจากท่านครั้งแรก เมื่อสถาบันพระจอมเกล้าทั้งสามวิทยาเขตมีปัญหารุนแรงในการบริหาร คำแนะนำของท่านได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวในที่สุด

ในฐานะที่ท่านเคยเป็นเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ ท่านได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้แนะนำว่ารัฐบาลไทยควรสนับสนุน AIT ต่อไปหรือไม่ เมื่อรัฐบาลของมหาอำนาจบางชาติถอนความช่วยเหลือที่ให้แก่ เอไอที ท่านได้ให้ความเห็นว่า AIT ใช้เวลากว่า 30 ปี ที่จะสร้างชื่อเสียงขึ้นมาเป็นสถาบัน

เทคโนโลยีชั้นนำของภูมิภาค และได้ผลิตบุคลากรที่ไปทำประโยชน์ให้แก่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเป็นอันมาก รัฐบาลไทยควรเป็นหลักในการให้ความสนับสนุน AIT ต่อไป ในฐานะที่เป็นลูกทีมของท่าน ผมมีความประทับใจมากที่ท่านมองเห็นความสำคัญของการศึกษาที่มีคุณภาพสูงระดับนานาชาติ เป็นผลให้ประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้รับประโยชน์อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ดร. ปรีดา วิบูลย์สวัสดิ์

เราฝึกว่ายน้ำกันที่สระน้ำของ AIT โดยมีแดดดีเป็นผู้คุมและฝึกสอน หลังจากที่เคยไปเรียนเบื้องต้นกันที่สวนดุสิตอยู่พักหนึ่ง ซึ่งริส้ามักจะขอว่ายเฉพาะตามขวางของสระว่ายน้ำบริเวณที่ตื้น (ตอนเด็กๆ เป็นโรคกลัวน้ำลึก) เพื่อให้หายกลัวน้ำลึก แดดดีใช้วิธีอันแยบยลบอกให้กระโดดจากขอบสระด้านลึกแล้วว่ายน้ำไปด้านตื้น เพื่อหมดแรงจะได้ยืนถึง ซึ่งแดดดียอมมาลอยคอกกลางน้ำลึกเพื่อเป็นกำลังใจในการหัดว่ายน้ำในน้ำลึก

ปกติเวลาที่แดดดีไปประชุมหรือสัมมนาต่างจังหวัดหากเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ บ้านเราจะยกโขยงกันไปทั้งบ้าน ขณะที่แดดดีเข้าประชุมเราก็เล่นน้ำ บางครั้งมามีก็เล่นด้วย บางครั้งก็เป็นผู้นั่งเฝ้าริมสระน้ำ หรือหากิจกรรมต่างๆ ทำ

เคยมีครั้งหนึ่งเป็นการสัมมนาของมามี แดดดีเลยเป็นผู้รับผิดชอบนั่งเฝ้าพวกเราที่ริมสระโดยอ่านหนังสือไปเงยหน้ามองเป็นพักๆ มีคนเดินผ่านไปมาทักว่า “อาจารย์ไม่เข้าสัมมนาหรือครับ” แดดดีตอบอย่างภูมิไฉวว่า “เอมิสิสัมมนา ผมเฝ้าเด็กครับ” เป็นความเท่าเทียมกัน

